

TSE Standard

► 660 ► Kasım 2017 ► Ekonomik ve Teknik Dergi ► ISSN:1300-8366

6. Balkan Standardizasyon Konferansı Antalya'da yapıldı

Coğrafi İşaretili Ürünler

Küresel Ekonomide Algı Yönetimi ve Davranışsal Ekonomi ► Coğrafi İşaretili Ürünler
► Gastronomi Bereketi ► Coğrafi İşaretler ve Denetim ► Tescilli
Coğrafi İşaretili Ürünler ► Coğrafi İşaretler Geleneksellikten Refaha, Yerellikten Küreselliğe
► Coğrafi İşaret ve Edremit ► Kutsal Basamakların Kraliçesi Rani-Ki Vav

TSE'ye ulaşmanın en kısa yolu

TSEKurumsal

ISSN: 1300-8366 ► Yıl: 56 ► Sayı: 660 ► 2017

Sahibi: Türk Standardları Enstitüsü Adına
Sebahittin Korkmaz

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Abdullah Durmuşoğlu

Yayın Yönetmeni: Serap Zeyrek

Editörler: Fatih Işık, Batuhan Batılı

Adres: TSE Basın Yayın Müdürlüğü
Necatibey Cad. No:112 06100 Bakanlıklar / Ankara

☎ 0312 416 66 63

► ✉ mfsik@tse.org.tr

Reklam ve Abone: Adem Dağlı ► ☎ 0312 416 67 47

Grafik Tasarım: Caner Boztaş

Baskı ve Dağıtım: Hamdioğulları İç ve Dış Tic.

Elif Sk. Büyük Sanayi 1. Cad. 7/197 Altındağ / Ankara

► ☎ 0312 342 08 00 ✉ www.hamdiogullari.com.tr

Yayın Türü: Yerel Süreli

Basım Tarihi: 05.01.2018

Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler yazarlara ait olup derginin ve yazarın adı alınarak iktibas edilebilir. Dergimize gönderilen yazılar yayınlansın veya yayınlanmasın iade edilmez.

www.tse.org.tr

444 0 TSE

Sebahittin Korkmaz

► TSE Başkanı

Değerli Okuyucular,

Günümüzde tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yöresel ürünler ilgi odağı haline gelmekte, geleneksel tat ve lezzetler aranmaktadır. Bu durum binlerce yıllık insanlık geleneğine, kadim medeniyet ve kültür mirasına sahip Anadolu coğrafyası için önemli bir avantajdır. Asırlara sari geleneksel ürünlerimizin, lezzet ve tatlarımızın meydana çıkarılması gerek ülkemizin uluslararası alanda tanıtımı gerekse de ekonomik anlamda katma değer sağlanması açısından çok önemlidir.

Aydın'ın inciri, Taşköprü sarımsağı, Finike portakalı ve dahi ismini zikredemediğimiz yüzlerce yöresel ürün Anadolu'ya ait zenginliklerdir ve bu zenginliklerin geleceğe de taşınması gerekir. Bütün bu coğrafi ürünler geçmişte Anadolu kimlik, kültür ve ekonomisinin en önemli parçasını oluşturduğu gibi geleceğimizde de önemli bir yer tutmaya adaydır.

Coğrafi işaretli ürünlerle ilgili farkındalık ve ekonomik gelir konularında gelişmiş ülkelere göre biraz geride kalmış olsak da son dönemde oluşan farkındalığın umut verici olduğunu söylemek gerekir. Başta Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığımız, Türk Patent ve Marka Kurumu, TOBB, oda ve borsalarımız ve akademik camia olmak üzere bu konuda farkındalığı artırmak için gayret gösteriyor, önemli çalışmalar yapıyorlar. Bunların bir neticeye dönüşmesi, 230'larla ifade edilen ülkemizde coğrafi işaretli ürün sayısının binleri bulan bir seviyeye ulaşması ve bunun bir ekonomik katma değere dönüşmesi en büyük arzumuzdur.

Coğrafi işaretli ürün tüketiciler için ürünün kaynağını, karakteristik özelliklerini ve ürünün söz konusu karakteristik özellikleri ile coğrafi alan arasındaki bağlantıyı gösteren ve garanti eden kalite işaretleri olarak tanımlanmaktadır. Konuya ekonomik açıdan baktığımızda da coğrafi işaretli ürünler denince dünyada Fransa ve İtalya aklımıza ilk gelen ülkelerdir. Sadece Avrupa Birliği ülkelerindeki 5 bine yakın coğrafi işaretli ürün, 54 milyar avro pazara sahiptir. Fransa 600'e yakın coğrafi işaretli ürünü ile yıllık 18 milyar avro gelir elde ederken, İtalya'nın 500'e yakın ürünüyle 12 milyar avro geliri bulunmaktadır.

Coğrafi işaretli ürünler konusunda büyük bir potansiyele sahip olan ülkemizin bu ekonomik rakamları yakalaması çok zor olmayacaktır. Yöresel ürünlerin gündeme taşınması, ekonomik olarak değerlerinin artması ve coğrafi işaret tescili kazanması konusunda iş dünyamızın, ticaret erbabımızın ve bütün toplumsal kesimlerin şehirlerinin ve bulundukları bölgelerin kültürel ve ekonomik miraslarını öne çıkarmak için daha fazla hassasiyet göstermeleri gerektiğini düşünüyorum.

Adeta bir milli mesele olan coğrafi işaretli ürünler konusunda daha fazla toplumsal duyarlılık ve girişim temenni ediyorum. Coğrafi işaretli ürün sayısının artırılması ve konunun sosyo-ekonomik olarak geliştirilmesi için TOBB ile işbirliğimizdeki denetim faaliyetlerinde yaptığımız gibi elimizden gelen katkıyı vermeye hazır olduğumuzu belirtmek istiyorum.

Saygılarımla.

52 Coğrafi İşaretler

Geleneksellikten Refaha, Yerellikten Küreselliğe

34 Coğrafi İşaretler ve Denetim

42 Tescilli Coğrafi İşaretli Ürünler

Standard

Ekonomik ve Teknik Dergi

12 Küresel Ekonomide Algı Yönetimi ve
Davranışsal Ekonomi

20 Gastronomi Bereketi

48 Coğrafi İşaretler ve Edremit

60 Kutsal Basamakların Kraliçesi Rani-Ki
Vav UNESCO Listesinde

24 Coğrafi İşaretli Ürünler

6. Balkan Standardizasyon Konferansı Antalya'da yapıldı

Balkan ülkelerinin standardizasyon faaliyetlerini yürüten kuruluşların temsilcilerinin bir araya geldiği 6. Balkan Standardizasyon Konferansı, TSE'nin ev sahipliğinde Antalya'da yapıldı.

Konferansın açılış konuşmasını yapan TSE Başkanı Sebahittin Korkmaz, standardizasyonun uluslararası ticarete yaşanan artışla birlikte tüm ülkelerin öncelikli gündem maddeleri arasına girdiğini söyledi.

Korkmaz şöyle konuştu: "Standartlar, herkese açık dokümanlar olup teknik bilginin ekonominin tümüne yayılabilmesi için de gerekli ortamı sağlamaktadırlar. Teknik bilginin bir ekonomi için verimlilik artışına yol açması için ekonominin tümüne yayılması gerekliliği bulunmaktadır. Böylece bir ülkede ulusal veya uluslararası standardizasyon süreçlerine katılımın artması ve bu alanda sağlanacak hâkimiyet o ülke için teknik bilginin bütüne yayılmasına aracılık edecektir."

Sanayicinin katılımını sağlayacak politikalar oluşturmalıyız

TSE Başkanı konuşmasında, standartların ülke ekonomileri üzerinde olumlu etkilerine yönelik örnekler verdi: "2011 yılında standartların Almanya ekonomisine faydasının yıllık 16,77 milyar euro olduğuna dair bir çalışma Alman Standartlar Teşkilatı (DIN) tarafından yayımlanmıştır. Bu rakam o yıl için Almanya'nın gayri safi milli hasılasının yaklaşık %1'ine tekabül etmektedir. Yine 2015 yılında İngiliz Standartlar Teşkilatı (BSI) tarafından yapılan bir çalışmada ise standartların İngiltere milli ekonomisine yıllık 8,1 milyar sterlin katkı yaptığı, ayrıca verimlilik artışının da %37,4'ünün standartlar aracılığı ile gerçekleştiği ortaya konulmuştur."

Standardizasyonun ekonomiye olumlu katkılarının başında verimlilik konusunun geldiğini söyleyen Korkmaz şöyle konuştu: "Standardizasyon ve standartlar, ülkelerin ekonomisi üzerindeki birçok yükü kaldırabilme potansiyeline sahipken, verimlilik artışına sebep olarak da ülkelerin büyümesine pozitif etki yapan bir araçtır. Verimlilik konusu gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki farkı ortaya koyan temel parametrelerden biridir. Buna göre ülkemiz ve Balkan ülkelerinin üretim yöntem ve süreçlerine baktığınızda verimlilik yönü ile düşük seviyelerde kaldıkları görülmektedir. Standartlara uygun üretim yapan veya süreçlerinde standart kullanımına önem veren işletmelerde verimlilik artışı olduğu bilinen bir gerçektir. O halde standardizasyondan sorumlu kuruluşlar olarak bizler, ülkelerimizdeki paydaş sanayicilere bu hususları sürekli hatırlatarak, onların bu süreçlerde etkin katılımını ve gündelik işlerinde standartların kullanımını sağlayacak politika ve hedefleri oluşturmak durumundayız."

Teknolojik gelişmeler standartlarla takip altında...

TSE Başkanı Korkmaz, standartların aynı zamanda teknolojik gelişmelerin takibine imkân verdiğini söyledi: "Standartlar uluslararası teknoloji şirketlerinin trendleri hakkında bilgi sahibi olunmasına imkân vermekte, böylece gelecek teknolojilere hazırlanmaya katkı sağlamaktadır. Yeni teknolojileri ülkemizimize adapte etmenin ve çağı yakalamanın kestirme bir yoludur standardizasyon."

Yeni teknolojilerin standartlar yoluyla aktarımının özellikle küçük ve orta boy işletmeler için önem taşıdığını belirten TSE Başkanı, gelişmiş ülkelerin standartlar yoluyla ürün niteliklerini tanımlayarak küresel pazarda hakim konuma geçtiğini savundu.

Korkmaz, "Bugün gelişmekte olan ülkeler, uluslararası ticaretten pay alabilmek için standartlara uyumda geride kalmamaya yoğunlaşırken, gelişmiş ülkeler ise dünya ticaretinde hâkim pozisyonlarını sürdürebilmek için standartların hazırlanması aşamasında etkinliklerini korumak için çalışmaktadır. Bizler ise artık standartları kullanmadan öte bunların hazırlanmasını"

da belirleyici ve aktif ülkeler olma hedefi ile çalışmak zorundayız. İşbirliklerimizi ve bilgi paylaşımlarımızı bu minvalde değerlendirmek için bu toplantı bize bir fırsat sunmaktadır. Bu vesile ile sadece standardizasyon faaliyetlerini değerlendirmek değil, aynı zamanda geleceğe bakış açımızı paylaşmak, karşılıklı işbirliklerimizi artırmak, planlarımızı değerlendirmek mümkün olacaktır” diye konuştu.

Küresel pazarda güçlü olabilmenin yolunun, bölgesel ve uluslararası standardizasyon kuruluşlarında, özellikle sanayicilerin etkinliğini sağlamaktan geçtiğini anlatan TSE Başkanı, “Bizler, gelişmiş ülkeler tarafından belirlenen standartları kendi pazarımızda uygulamakla yetinmemeliyiz. Bu kuruluşlarda, standartların hazırlandığı teknik komite sekreterliklerinin üç dört ülke tarafından yönetilmesi yerine, dönüşümlü olarak tüm ülkelerin yönetimine dâhil olacağı şekilde konseptin değiştirilmesi gerektiğine inanıyoruz. Esasında üretilen ürün ve hizmetlerin amacı, insanlığın faydasına daha müreffeh bir yaşam oluşturmaktır. Ürün ve hizmetlerin faydalı olup olmadığına ise tüketiciler karar verir. Bu yüzden, standardizasyon faaliyetlerinde tüketiciler de en az üreticiler kadar dengeli olarak temsil edilmelidir. Üretim ve tüketim ihtiyaçlarımıza uygun olarak, küresel standartların oluşturulması sürecine daha adil katılımı ve bu sürecin daha şeffaf yürütülmesini sağlayacak biçimde katkı sağlamak zorundayız” dedi.

Konferansta standardizasyonun geleceği, standardizasyon teknolojilerindeki gelişmeler, dijital standardizasyon alanındaki iyi uygulamalar, standartların ulusal dile tercümesi, paydaşların standardizasyon süreçlerine katılımının artırılması ve akıllı şehir uygulamalarının paylaşımı konularında sunumlar gerçekleştirildi.

Avrupa Kalite Haftası, 'Kalite Dönüşür' teması ile kutlanıyor

Birleşmiş Milletler 1990 yılında, kalitenin refah artışına ve kurumsal gelişmeye katkısı konusunda dünya çapında farkındalığı artırmak amacıyla Kasım ayının ikinci Perşembe gününün "Dünya Kalite Günü" olarak kutlanması kararı aldı. Bu karara paralel olarak Avrupa Kalite Teşkilatı'na (EOQ) üye ülkelerde de Kasım ayının ikinci haftası "Avrupa Kalite Haftası" olarak kutlanmaktadır. Bu çerçevede bu yıl 9 Kasım Dünya Kalite Günü, 6-10 Kasım tarihleri arası ise Avrupa Kalite Haftası olarak kutlanıyor.

TSE Başkanı Sebahittin Korkmaz'ın "Avrupa Kalite Haftası" ve "Dünya Kalite Günü" nedeniyle yaptığı açıklama şöyledir:

"TSE olarak dinamik bir ekonomi ve toplumsal yapıya sahip olan ülkemizde her alanda kalite altyapısının gelişmesi için çalışıyoruz. Ülkemizin rekabet gücünün artması, tüketicilerin daha kaliteli mal ve hizmetleri tüketmesi ve kalite konusunda farkındalığın artması için çaba sarf ediyoruz. Böylece ülkemizin rekabet gücünün artacağına, kalkınma hamlelerinin, ekonomik plan ve politikaların başarı imkânının da yükseleceğine inanıyoruz.

Bugün özellikle tüketiciler tarafından daha fazla kalitenin talep edilmesi toplumsal gelişme ve rekabetçi ekonomi adına önemli bir adımdır. Hizmet sunanlar da bu beklenti doğrultusunda kurumsal olarak kendilerini yenilemek, verimlilik, müşteri memnuniyeti, yenilikçilik, çevrenin korunması, iş sağlığı ve güvenliği gibi hususlara dikkat etmek zorundadırlar.

Bugün tüm sektörlerde uluslararası standartlarda, müşteri beklenti ve memnuniyetine uygun mal ve hizmet üretimi rekabetin temel şartı haline gelmiştir. Bu da ancak kuruluşlarda tasarımdan üretime, personel politikasından pazarlama ve satış sonrası hizmetlere kadar tüm aşamaları kapsayan Kalite Yönetim Sistemlerinin uygulanmasıyla mümkün olabilmektedir.

TSE, gerek yönetim sistemlerinin kurulması ve personelin yetişmesi sürecinde verdiği eğitim desteği ile gerekse de belgelendirme ve sonrasında yaptığı denetimlerle ülkemizdeki kurum ve kuruluşlarda kalite altyapısının yaygınlaşmasına hizmet etmektedir.

Uluslararası Kuruluşlarda Temsil

Hem ulusal hem de küresel düzeyde kalite ile ilgili çalışmalar gerçekleştiren TSE, uluslararası kuruluşların yönetim mekanizmalarında görev almak için aktif politikalar yürütmekte, böylece de üretici ve tüketicilerimizin bu uluslararası mekanizmalarda temsiline ve buralarda ülkemiz lehine kararlar alınmasına hizmet etmektedir.

Avrupa Kalite Teşkilatı'nda 41.Yıl

Enstitümüz bu yıl 1976 yılından bu yana tam üyesi olduğu Avrupa'nın kalite alanındaki lider kuruluşu Avrupa Kalite Teşkilatı'nda (EOQ) 41'inci yılını doldurmuştur. EOQ, Avrupa'da ve dünya çapında bulunan üyeleri ve ortak kuruluşları ile birlikte 70 binden fazla üye ve 500 bin firmayı kapsamaktadır. Teşkilat, Avrupa toplumunun kalite alanında desteklenmesini hedefleyerek, üye kuruluşları arasında koordinasyon sağlayıcı katalizör görevi görmektedir.

TSE; Avrupa Kalite Teşkilatı üyeliği süresince, teşkilatın kongrelerine birçok kez ev sahipliği yapmış, çalışmalarına aktif olarak katılmış ve yeni projeler geliştirerek ülkemizde ve Avrupa'da kalite altyapısının geliştirilmesine katkılarda bulunmuştur.

Avrupa'da TSE Patentli Belgelendirme

TSE'nin geliştirdiği Müşteri Dostu Marka (MDM) ve Müşteri Dostu Kuruluş (MDK) belgelendirmesi, EOQ tarafından benimsenerek Avrupa ülkelerinde uygulanmaya başlanan, patenti de TSE'ye ait

ilk kalite belgelendirme modelidir. Müşteri memnuniyetinde kapsamlı bir değerlendirme imkânı sağlayan bu belgelendirme, EOQ'ya üye 35 Avrupa ve Akdeniz ülkesinde TSE koordinasyon ve yönetiminde yürütülmektedir. Enstitümüz, projeye katılmak isteyen EOQ üye ülkelere know-how, eğitim, danışmanlık ve doküman desteği sağlamakta, ayrıca bu ülkelerin yapacağı her belgelendirmeden de ücret almaktadır.

TSE olarak 'Dünya Kalite Günü' ve 'Kalite Dönüşür' temasıyla kutlanan Avrupa Kalite Haftası vesilesiyle mal ve hizmet üretiminde ve bu üretimlerin müşteriye sunulmasında kalitenin hem ülke kaynaklarının kullanımı, hem de yaşam standartlarının yükseltilmesi açısından taşıdığı öneme bir kez dikkat çekmek istiyoruz.

Kaliteli üreten ve kaliteli yaşayan bir toplum vizyonunun ülkemizde hakim olması temennisiyle Avrupa Kalite Haftasını ve Dünya Kalite Gününüzü kutluyorum."

Türkiye'nin ilk model fabrikası Ankara'da kuruluyor

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) teknik işbirliği ile yürütülen Model Fabrika Projesi'ne Ankara Sanayi Odası'nın (ASO) uygulama ortağı olarak katılmasıyla Türkiye'nin ilk Model Fabrikası kurulacak.

Ankara ve çevre illerdeki imalat sanayi firmalarını dönüştürmeyi hedefleyen projenin hayata geçirilmesine yönelik olarak, 23 Ekim 2017 tarihinde Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanı Faruk Özlü'nün katılımıyla yapılan imza töreni ile Ankara 1. OSB'de Model Fabrika kurulma çalışmaları hız kazandı.

Bugüne kadar, ekonomide yapılan hamlelerin açılan fabrikalarla sembolize edildiğine işaret eden Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanı Faruk Özlü, kurulan her yeni fabrikanın, yeni bir ekonomik atılım olarak sunulduğunu ancak söz konusu fabrikaların ne kadar verimli olduğu konusunda ilgilenilemediğini dile getirdi.

Özlü, fabrikalarda verimlilik dönüşümünü sağlayacak ilk merkezi kurduklarını vurgulayarak, şunları kaydetti:

"Bu yapıyı, 'fabrikaların fabrikası' olarak görebilirsiniz. Bugüne kadar açılmış bütün fabrikaların dönüşümü düşmesine de basıyoruz. Bu dönüşüm bir verimlilik dönüşümü, aynı zamanda bir yalın dönüşüm ve en önemlisi bir dijital dönüşümdür. Bu model fabrikayla kaynakların, zamanın ve en önemlisi umudun israf edilmesinin önüne geçiyoruz. Model fabrika, işletmelerimizin yeni sanayi devrimine geçişinde önemli role sahip olacak."

Model fabrikanın Türkiye'de kurulacak ilk uygulamalı yetkinlik ve dönüşüm merkezi olması itibarıyla ülke sanayisinin gelişimine önemli katkı sağlayacağına dikkati çeken Özlü, sanayinin verimlilik esaslarına uygun olarak gelişmesinin de önünün açılacağını söyledi.

Özlü, verimlilik konusunda aksayan yönlerin model fabrikada iyileştirileceğini belirterek, işçilere meslek edindirme kursu veya klasik iş başı eğitimlerinin verilmeyeceğini, özel bir eğitim metoduyla mühendislerin ve yöneticilerin, düşünme tarzlarını verimlilik odaklı şekilde değiştireceklerini anlattı.

Model fabrikaların katılımcılara, öğrenirken hata yapma özgürlüğü ve esnekliği sağladığına işaret eden Özlü, böylece üretimle ilgili fırsat ve sorunların fark edileceğini ifade etti.

Özlü, model fabrikaların, 4. Sanayi Devrimi'nin öngördüğü dijital dönüşümü gerçekleştirmenin önemli aracı olacağını vurgulayarak, kamu kurumlarının, sanayi ve ticaret odalarının, organize sanayi bölgelerinin, üniversitelerin ve özel sektör kuruluşlarının işbirliği yapmasının gerektiğini aktardı.

Ankara Sanayi Odası (ASO) Başkanı Nurettin Özdebir, Türkiye'nin cari açık ve işsizlik gibi sorunlarının temelinde teknoloji yetersizliğinin ve verimsizliğin yattığını vurgulayarak, "OECD, büyük işletmelerle KOBİ'ler arasındaki verimlilik farkının 1,8 kat olduğunu söylemekte. TÜİK verilerine göre bizde bu oran 5,1, yani bir KOBİ bir büyük işletmeden 5 misli daha verimsiz çalışıyor. Ülkemizdeki işletmelerin yüzde 99,8'i KOBİ olduğuna göre çok ciddi bir verimlilik sorunumuz olduğu meydana. Bakanlığımızın öngörüsü ile Türkiye'deki verimliliği artırmak açısından böyle bir çalışmanın yapılmış olduğunu duyar duymaz içerisine katıldık" dedi.

UNDP Türkiye Direktörü Claudio Tomasi de Türkiye'nin 2023 hedeflerine katkıda bulunmak için ellerinden geleni yapacaklarını bildirdi.

Model fabrikanın, kamu ve özel sektör ortaklığı oluşturacağını belirten Tomasi, şunları kaydetti:

"Model fabrika, endüstriyel hedeflere ulaşılmasının en büyük destekçilerinden biri olacaktır. Bu bağlamda zamanlamanın çok önemli olduğunu düşünüyorum. Yenilenebilirliğin ve verimliliğin

artırılabilmesi için burada yapılan çalışmalar sadece Türkiye'ye faydalı olmayacak, diğer ülkelere de örnek teşkil edecektir."

Kurulacak Model Fabrikalar ile işletmelerin veriminin ve rekabet gücünün artırılması, uygulamalı öğrenme tekniklerinden faydalanmaları, teori ve pratiği birleştirmek suretiyle çalışanların kalıcı yetkinlik kazanmaları hedefleniyor. Model fabrikalar ile başta KOBİ'ler olmak üzere imalat sanayi işletmelerinin verimliliklerine ve dijital dönüşümüne katkıda bulunulması amaçlanıyor. Fabrikalarda üretimi sağlayan temel üretim sistemlerinin bir modelinin yer aldığı bu merkezlerde kesikli veya sürekli üretim hatlarında birçok sektöre yönelik uygulamalı eğitim ve danışmanlık hizmetleri verilebiliyor.

Günümüzde özellikle sanayileşmiş ülkelerde giderek daha fazla önem kazanan Model Fabrikalar; görerek uygulamaya dayalı öğrenme yoluyla üretim süreçlerinde mükemmeliyet ilkelerinin yaygınlaştırılmasının ve böylece firmalarda yalın dönüşüm ve dijital dönüşüm gibi yapısal değişimleri sağlamanın önemli bir aracı olarak tanımlanıyor.

Türkiye'deki ilk Model Fabrikanın kurulacağı ilin belirlenmesi için üç aşamalı bir filtreleme yaklaşımı kullanıldı. Merkezin kurulacağı bölgede güçlü bir sanayi tabanı bulunması, hinterlandının kapasitesi, sanayinin yapısı ve ilin akademik performansı dikkate alındı. Sonuç olarak; sahip olduğu sanayileşme yoğunluğu ve üretim kapasitesinin yanında Konya ve Eskişehir gibi sanayileşmede önemli aşama kaydetmiş illerden ulaşım kolaylığı ve güçlü üniversite altyapısı nedeniyle Ankara bu yenilikçi uygulamanın ilk örneği olmaya uygun bulundu.

Hatay, İstanbul ve Kütahya UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'nda

Yaratıcılığı ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel sürdürülebilir kalkınmanın stratejik bir faktörü olarak belirlemiş şehirler içinde ve arasında uluslararası işbirliğini geliştirmeyi hedefleyen ve böylelikle UNESCO'nun kültürel çeşitlilik ideallerini destekleyen UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na İstanbul, Hatay ve Kütahya şehirlerimiz dâhil oldu.

Yaratıcı Şehirler Ağı'nda yer alan ilk Türk şehri olan Gaziantep'ten (gastronomi) sonra 2017 yılında yapılan başvuru ve değerlendirmeleri müteakip Hatay "Gastronomi", İstanbul "Tasarım", Kütahya "Zanaat ve Halk Sanatları" alanında UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na dâhil oldular.

UNESCO Genel Direktörü Irina Bokova, 44 ülkeden 64 şehrin UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağ'ının yeni üyeleri olarak belirlendiğini duyurdu. Her devletten en fazla 3 şehrin seçildiği Ağ'da bu yıl daha önceden hiç temsili olmayan devletlerden 19 şehir dâhil edildi. Böylelikle çeşitliliğinin ve coğrafi temsilin geliştirildiği Ağ'da Türkiye'yi temsil eden şehir sayısı 4'e ulaştı.

Küresel Ekonomide **ALGI YÖNETİMİ** ve Davranışsal Ekonomi

Yılın son aylarına girdiğimiz bu günlerde küresel ekonomiye yön veren en önemli dört merkez bankası başkanı bir araya geldi. Avrupa, İngiltere, ABD ve Japonya merkez bankası başkanları, Almanya'nın Frankfurt kentinde düzenlenen "Politikanın Kalbinde: Merkez Bankası İletişiminde Mücadeleler ve Fırsatlar" temalı konferansta buluştular. FED Başkanı Janet Yellen, konferansta yaptığı konuşmada, FED'in gelecekteki ekonomi politikalarının belirlenmesi konusundaki yönlendirmenin her zaman faydalı olduğunu, ancak bunun ekonomideki genel görünüme ve koşullara bağlantılı olması gerektiğini vurguladı. Merkez Bankalarının kamu ve piyasalar ile nasıl iletişim kurulması gerektiğine odaklanılan panelde, Avrupa Merkez Bankası (AMB) Başkanı Mario Draghi ise AMB'nin ileriye dönük "Sözlü Yönlendirme" politikalarının başarılı olduğunu belirtti. "Sözlü yönlendirmenin değişik kısımlarının (bir tarafta faiz ve diğer tarafta varlık alımları) sinerji içinde hareket edeceği ve böylelikle her birinin diğerinin etkisini çoğaltabileceği bir çerçeve formülle ettik" dedi. Japonya Merkez Bankası (BOJ) Başkanı Haruhiko Kuroda, iletişimde yanlış anlamaları önlemek için en iyi yolun basit mesajlarla açıklama yapmak olduğunu söylerken; İngiltere Merkez Bankası (BOE) Başkanı Mark Carney de, yatırımcıların yanı sıra kamuoyunun geniş kesimleriyle ilişki kurmanın önemine değindi.¹

Konferansın belki de en önemli çıktısı "Sözlü Yönlendirmeler ve Algı Yönetimi" konularında adeta itirafların gelmesi oldu. Dört merkez bankası başkanı da dünya ekonomisinin neredeyse tamamen algı ile yönetildiğini ve bunun da bir başarı olduğunu söylediler. Uzun zamandır bizim de yazılarımızda sözünü ettiğimiz FED'in faiz artışı kararlarının beklenmesi, faiz arttı mı artacak mı beklentileri piyasaları oldukça etkiliyor. Aynı şekilde, küresel ekonomiye yön veren gelişmiş ülkelerin merkez ban-

¹ 4 büyükten önemli mesajlar", <http://uzmanpara.milliyet.com.tr/haber-detay/gundem2/4-buyukten-onemli-mesajlar/75000/75885/>

kalarının politikaları, örneğin parasal genişlemeye gidip gitmeyecekleri yani piyasalarda para bolluğunun olup olmayacağı gibi konuların ihtimali bile piyasalarda dalgalanmalara neden oluyor. Keza aynı şekilde FED'in yıllardır oldukça şişmiş olan bilançosunda daralmaya gideceği fısıltıları bile küresel yatırımcıların kulak kesildiği konular arasında ilk sıralarda yer alıyor. Frankfurt'ta yapılan dört büyük merkez bankası başkanının katıldığı konferansta açıkça ifade edilen "Sözlü Yönlendirme Politikaları" itirafı uzun zamandır bilinen bir gerçeği ortaya çıkardı. Ekonomi artık Algı Yönetimi ile şekilleniyor.

Klasik ekonomi teorisine göre insanların (tüketici ve üreticilerin) çıkarları peşinde koşmasının toplum için en iyi şey olduğu savunuluyordu. Neoklasik yaklaşımda bir adım daha ileri gidilerek; tüketicilerin kendileri için en fazla tatmini sağlayan malları talep edeceği, bunu karşılayan malları üreten üreticilerin de en yüksek kârı elde edeceği noktada toplumun refah seviyesinin en üste çıkacağı ileri sürülüyordu. Bu yaklaşımı "İçgüdüsel Ekonomi" olarak tanımlamak mümkündür. Ancak en güçlü olanın en iyi ürüne ulaşması, bu ürünü üreten firmaların maksimum kâra ulaşmaya çalışması bazılarının da ezilmesine neden oluyor. İçgüdüsel yaklaşımlar "ezilen" kesimlerin haklarını korumaya yönelik çalışmalarla (kadınlara fırsat eşitliği, asgari ücretin artırılması vb.) törpüleniyor. Günümüzde artık klasik ekonomi teorisinin yani her şeyin ideal dengesine kendiliğinden ulaşacağı yaklaşımının doğru olmadığı görülüyor.²

Nobel ödülünün bu yıl "Davranışsal Ekonomi" alanında uzmanlaşmış bir kişi olan Chicago Üniversitesi ekonomistlerinden Richard Thaler'a verildiğini, ABD eski Devlet Başkanı Barack Obama'nın görevi bırakmadan önce imzaladığı KHK'lardan birinin tüm kamu projelerinde "Davranışsal Ekonomi" ilkelerinin kullanılması ile ilgili olduğunu göz önüne alırsak, konunun önemi daha iyi ortaya çıkıyor. "Davranışsal Ekonomi" bireylerin ekonomik kararlar alırken her zaman "akılcı" davranmadığını, sosyo-kültürel ve psikolojik birçok etki altında karar verdiğini ve ekonomi politikalarının da bu faktörler dikkate alınarak tasarlanması ve uygulanması gerektiğini savunuyor.

Dünya Ekonomik Forumu yayınladığı Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'na göre 2017'de kadınların sağlık ve eğitime ulaşabilme eşitliği artarken ekonomiye ve politikaya katılımında eşitsizlik oranı hala yüksek seyrediyor. Şaşırtıcı sonuçlardan birisi, Ruanda'nın cinsiyet eşitliği sıralamasında 4. sırada yer alması ve dünya genelinde parlamentoda en fazla kadının bulunduğu ülkenin Ruanda olması. En çarpıcı sonuç ise bugünkü koşullar aynı şekilde devam ederse dünyada kadın-erkek ücret eşitliğinin ancak 217 yıl sonra sağlanacak olması. Rapora göre bir önceki yıla kıyasla, 60 ülkede cinsiyet eşitsizliği artarken 82 ülkede azaldı.³

² İçgüdüsel Ekonomi, Mağfi Eğilmez, http://www.mahfiegilmez.com/2017/11/icgudusel-ekonomi_18.html, Erişim Tarihi: 18 Kasım 2017

³ The Global Gender Gap Report 2017, http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2017.pdf

Dünya Ekonomik Forumu yayınladığı Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'na göre 2017'de kadınların sağlık ve eğitime ulaşabilme eşitliği artarken ekonomiye ve politikaya katılımında eşitsizlik oranı hala yüksek seyrediyor.

AB ve Euro Bölgesi'nin Geleceği

Kurulduğu günden beri ekonomi, siyaset ve teknoloji alanlarında önemli bir güç merkezi haline gelen Avrupa Birliği (AB), İngiltere haricinde 27 ülkeden meydana geliyor. Bu ülkelerden 19'u ise ortak para birimi olan Euro'yu kullanıyor. 2008 yılında ABD'de başlayıp kısa sürede Avrupa'ya yayılan küresel krizden sonra özellikle Avrupa'nın güneyinde bulunan ülkeler (İspanya, Portekiz, İtalya, Yunanistan gibi) borç krizi yaşayınca, bir anlamda Birlik'in temelinde yatan sıkıntılar su üzerine çıkmaya başladı. 2015 yılından beri Avrupa Merkez Bankası (AMB) Varlık Alımı Programı uygulayarak piyasalara bol miktarda likidite enjekte etmeye başladı. Ancak Birleşik Krallık'ın Birlik'ten çıkma kararı ve son yıllarda yapılan seçimlerde AB karşıtı partilerin yüksek oy alması, Avrupa Birliği ve Euro Bölgesi'nin ne derece sürdürülebilir olduğunun sorgulanmasına neden oluyor. Ekonomik büyümedeki yavaşlama ve mülteci krizi de AB vatandaşlarının önemli bir kısmının, AB'nin ve Euro Bölgesi'nin geleceği hakkında endişe duymasına neden olan konuların başında geliyor.

Türkiye'de Ucuz Et ve Yerli Araba Dönemi

Türkiye ekonomisi büyümede iyi performans sergilemeye devam ediyor. Aralık ayında açıklanacak olan büyümede tahminlere göre, 3. çeyrek büyüme rakamlarının çift haneye ulaşması bekleniyor. Ekonomi yönetimi piyasaları canlı tutmak, KOBİ'leri, esnafı desteklemek için bazı teşvikleri, vergi indirimlerini hayata geçirmişti. Bu teşviklerin üretime güçlü etkisiyle, özellikle Dayanıklı Tüketim Mallarında yıllık bazda yüzde 36,5'lik rekor bir artış yakalanmıştı. Türkiye'nin cari açığını etkileyen en büyük kalemlerden ener-

jinin yerli üretime dönüştürülmesi yönündeki çalışmalar, madencilik sektöründeki canlanma, maliyet enflasyonun dizginlenmesinde önem arz ediyor. Aynı şekilde imalat sanayinde yerli hammadde ve kaynaklarla üretim, büyümede istikrar getirecektir. Eylül ayında bunun sonucunu yerli makina ve teçhizatı yüzde 10,9'luk artışla almıştık. Bu yönde çalışmaların süreklilik arz etmesi hem sürdürülebilir büyüme hem de istihdam artışı için oldukça önemlidir. Sanayi üretimindeki artış ağustos ayı işsizlik rakamlarına da olumlu şekilde yansdı. Geçen yıl aynı ayda yüzde 11,3 olan işsizlik, bu yıl temmuz ayında yüzde 10,7 iken, ağustosta yüzde 10,6 olarak gerçekleşti.

Ülkemizde son aylarda yüksek seyreden enflasyonu etkileyen önemli kalemlerden birisi olan yüksek et fiyatlarına önlem olarak bu yıl kasım ayında hükümet tarafından yeni bir uygulama başlatıldı. Uzun yıllardır et fiyatlarının yüksekliğine çözüm bulmaya çalışan hükümetin, Gıda, Tarım ve Hayvancılık yeni Bakanı Ahmet Eşref Fakıbaba, bu uygulamanın sinyallerini ekim ayında vermişti. Yürürlüğe giren uygulama ile Et ve Süt Kurumu'nca (ESK) yurtdışından temin edilen etlerin, Türkiye genelinde mağazası olan iki büyük zincir market tarafından 29 TL'lik kıyma ve 31 TL'lik kuşbaşı şeklinde satışına başlandı. Türkiye son olarak 11 Ekim'de Sırbistan'dan 5 bin ton et ithal anlaşması imzalamıştı. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre Türkiye bu yılın 6 ayında 548 milyon 419 bin dolarlık canlı hayvan, 7 milyon 704 bin dolarlık da et ithal etmiş bulunuyor. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından desteklenen "ucuz et" projesinin sonuçları kısa vadede ortaya çıktı ve et fiyatlarında yüzde 10-15'lik bir ucuzlamaya neden oldu. Ancak bu durumun sürdürülebilir olması için, uzun vadede yerli hayvan üretiminin artırılması ve besi desteğinin yeniden gündeme alınması gerekiyor.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, ilk defa 2011'de gündeme getirdiği "yerli otomobil" projesini yürütecek konsorsiyum, 3 Kasım günü açıklandı. Türkiye'de tasarlanacak, üretilecek motorlu bir aracı yurtiçi ve yurtdışında pazarlamayı amaçlayan "Türkiye'nin Otomobili Projesi" Anadolu Grubu, Zorlu Grubu, Kıraca Holding, BMC ve Turkcell tarafından yürütülecek. Yerli otomobildeki babayiğitler belli olduktan sonra sıra, hangi ilde üretileceği kararına geldi. Elektrikli motor ile üretilecek yerli otomobil için Konya, İzmir Aliağa, Kocaeli, Denizli, Eskişehir, Sivas, Elazığ, Bursa, Erzurum ve Afyon gibi birçok ilden talep gelmeye devam ediyor. Ayrıca 2021 yılına kadar üretimine başlanması hedeflenen yerli otomobil için siparişler de şimdiden başladı. İstanbul Ticaret Odası (İTO), Türkiye'nin Otomobili Projesi'nden, 200 bin araç almayı taahhüt etti. Space X ve Tesla'nın CEO'su Elon Musk'ın sürpriz Ankara ziyareti ve Cumhurbaşkanı Erdoğan ile buluşmasında gündemde yerli otomobil, uydru teknolojileri ve yatırım vardı. Musk, her ne kadar Türkiye'ye Türksat 5A-5B uydularının uzaya fırlatılması bağlamında geldiyse de yeni nesil piller, güneş ve rüzgâr enerjisi konularının da görüşmede ele alındığı açıklandı.

Türkiye
İstatistik
Kurumu
(TÜİK)
verilerine
göre
Türkiye
bu yılın 6
ayında 548
milyon 419
bin dolarlık
canlı
hayvan, 7
milyon 704
bin dolarlık
da et ithal
etmiş
bulunuyor.

COĞRAFİ İŞARETLİ Ü R Ü N L E R

İnsanlık tarihi incelendiğinde bazı ürünlerin coğrafi kökeni ile özdeşleştiği görülür. Mısır'da piramitlerin yapımında kullanılan kiremit ve taşların sağlamlığının göstergesi olarak imal edildikleri yerin bilgisine ilişkin işaretlerin kullanıldığı bilinmektedir. Gıdaların kökeni ile olan bağı ise yörede yaşayan insanların tüketim alışkanlıkları, yerel ve doğal kaynaklar ile toplulukların sosya l ve kültürel değerleri tarafından yaratılır. Ancak içinde bulunduğumuz yüzyılda gerçekleşen büyüme ve endüstrinin küreselleşmesinden dolayı bu bağlantılar zamanla kaybolmaya başlamıştır. Bir bölgedeki gıda tüketimi, o bölgenin gıda üretimini yansıtmamaya başlamıştır. Bununla birlikte, son yıllarda tüketicilerin coğrafi kökeni ile özdeşleşmiş ürünlere olan ilgisi yükselmektedir. Bu eğilimin sonucunda, dünya genelindeki yerel ürünler kendi ünlerini yeniden kazanmakta ve yerel üreticilerin kalkınmasını sağlamaktadır.

Gelişmiş ülkelerdeki tüketiciler yüksek kalitede gıda ürünleri talep etmektedir ancak, birçok ülke tüketicilerin talep ettiği ürünleri yerel olarak üretemez. Örneğin, Danimarka'da zeytin ağaçlarının yetiştirilmesi olanaksızdır, bu nedenle tüketici zeytinyağı ve zeytin ile özdeşleşmiş bölge ve ülkelerin ürünlerini tercih etmektedir. Satışa sunulan zeytinyağlarının kökeni ile olan bağı, tüketicilerin tercihlerini yüksek düzeyde etkileyebilmektedir. Coğrafi işaretli ürünler bu aşamada önem teşkil etmektedir. Coğrafi işaretler tüketiciler için ürünün kaynağını, karakteristik özelliklerini ve ürünün söz konusu karakteristik özellikleri ile coğrafi alan arasındaki bağlantıyı gösteren ve garanti eden kalite işaretleridir. Coğrafi işaret tescili ile genel nitelikleri itibarıyla üretimi, coğrafi kaynağı gibi yerel niteliklere bağlı olarak belli bir üne kavuşmuş ürünlerin korunmasını sağlamaktır. Coğrafi işaretlerin, coğrafi kaynak belirtmek, geleneksel bilgi ve kültürel değerlerle şekillenmiş üretim metodunu ve kalitesini garanti etmek, pazarda ürünleri ayırt ederek pazarlama aracı olmak, yerel üretimi ve kırsal kalkınmayı desteklemek, turizme katkıda bulunmak, ürün taklitçiliği ile mücadele etmek gibi işlevleri bulunmaktadır.

Coğrafi işaretlerin,
coğrafi kaynak
belirtmek,
geleneksel bilgi ve
kültürel değerlerle
şekillenmiş üretim
metodunu ve
kalitesini garanti
etmek, pazarda
ürünleri ayırt
ederek pazarlama
aracı olmak,
yerel üretimi ve
kırsal kalkınmayı
desteklemek,
turizme katkıda
bulunmak,
ürün taklitçiliği
ile mücadele
etmek gibi işlevleri
bulunmaktadır.

6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanununun Coğrafi İşaretlere İlişkin Yenilik ve Değişiklikler

- Türk Patent ve Marka Kurumu Coğrafi İşaretler Dairesi Başkanlığı kurularak idari kapasite ve kurumsal etkinlik artırılmıştır.
- Üretici birliği özelliklerini taşımayan gerçek veya tüzel kişilerin coğrafi işaret başvurusu yapma hakkı kısıtlanmıştır. Ürünün özellikleri ve denetimi hususlarının bir üreticinin tekelinde olması engellenmiştir.
- Başvuruların Resmi Gazete ve ulusal/yerel gazetelerde ilanı mecburiyeti kaldırılmış, başvurular TÜRKPATENT tarafından yayımlanan Bülten’de ücretsiz olarak ilan edilmeye başlamıştır.
- İtiraz süresi 6 aydan 3 aya indirilmiştir.
- Tescile konu özelliklerde ve başvuru yapan/tescil ettirende değişiklik imkânı getirilmiştir.
- Geleneksel ürün adı koruması ile ilgili düzenleme yapılmıştır.
- 2018’de yürürlüğe girecek olan Amblem Yönetmeliği ile tüketicilerde farkındalık yaratacak amblem kullanma zorunluluğu getirilmiştir.
- Denetim raporlarının yılda bir TÜRKPATENT’e sunulması gerekmektedir.

Coğrafi işaretler ile ilgili farklı yasal düzenlemeler ülkeler ve dünya genelinde yürürlüğe konulmuştur. Fikri mülkiyet hakları arasında değerlendirilen coğrafi işaretlerin yasalarla korunması Avrupa’da 13. yüzyıla kadar uzanan bir sürece dayanmaktadır ve coğrafi işaretlemede en gelişmiş ülkeler İtalya ve Fransa olarak gösterilmektedir. Avrupa Birliğinin yerel gıdaların coğrafi işaret ile korunmasına ilişkin temel düzenlemesi Tarım Ürünleri ve Gıda Maddelerinde Kalite Plânlamasına İlişkin 21 Kasım 2012 tarih ve 1151/2012 sayılı Tüzük’tür. Ülkemizde ise coğrafi işaretli ürünlerin korunması ile ilgili çalışmalar 1995 yılında 555 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle başlamış, 2002 yılından itibaren Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından yürütülen çalışmalar neticesinde 10 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe giren 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile sonuçlanmıştır. 2017 yılı Kasım ayı itibarıyla tescilli coğrafi işaret sayısı 228’dir. Aynı tarih itibarıyla TÜRKPATENT tarafından incelenmekte olan 404 adet coğrafi işaret başvurusu bulunmaktadır. Avrupa Birliği’nde korunmakta olan ise 3 coğrafi işaretimiz (Antep Baklavası, Aydın İnciri ve

Mahreç İşareti
136

Menşe Adı
92

Genel Toplam
228

Malatya Kayısı) bulunmaktadır. AB coğrafi işaret tescili başvuru aşamasında olan 10 coğrafi işaretimiz bulunmaktadır.

Coğrafi işaretler menşe adı ve mahreç işareti olarak ayrılmaktadır. Bir ürünün, tüm veya esas nitelikleri belirli bir coğrafi alana ait doğal ve beşeri unsurlardan kaynaklanıyorsa bu durumdaki coğrafi işaretlere “menşe adı” denir. Ürün bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibarıyla belirli bir coğrafi alan ile özdeşleşmişse bu durumdaki coğrafi işaretlere de “mahreç işareti” denir. Menşe adı ve mahreç işareti arasındaki temel fark üretim yeri ile ilgilidir. Menşe adını taşıyan ürünlerin hammaddesinin temini ve üretim aşamalarının tümü coğrafi sınır içerisinde gerçekleşmelidir. Mahreç işaretine sahip ürünlerde ise böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır. Ankara Çubuk Turşusu mahreç işaretine, Ezine Peyniri ve Kars Kaşarı ise menşe adına örneklerdir. Coğrafi işaret tescilinde belirtilen koşullar sağlandığı ve Çubuk yöresinde yetişen sebzeler kullanılması durumunda Çubuk turşusu ülkemiz genelinde üretilebilir. Ancak Kars Kaşarı ve Ezine Peyniri yöresinin doğal ve beşeri özelliklerinden tümü ile etkilenmektedir ve tescil belgesinde belirtilen coğrafi sınır içerisinde üretilmesi gerekmektedir.

Üretici grupları; ürünün tek üreticisi varsa bu durumun ispatlanması halinde söz konusu üretici; ürünle ilgili kamu yararına çalışan veya üyelerinin ekonomik çıkarlarını koruyan dernekler, vakıflar, kooperatifler; konu ve coğrafi bölgeyle ilgili kamu kuruluşları ve kamu niteliğindeki meslek kuruluşları tescil amacıyla Türk Patent ve Marka Kurumu’na coğrafi işaret başvurusu yapabilmektedir. Ülkemizdeki coğrafi işaret koruması AB’ninkinden daha geniş bir ürün yelpazesine hitap etmektedir. Gıda, tarım, maden ve el sanatları ürünleri ile sanayi ürünleri coğrafi işaret tescili ile korunabilmektedir.

Belirli ürünlerin farkı bölgelerde benzer adlarla üretilmesi coğrafi işaret tesciline engel midir?

Ülkemizin köklü tarihi ve eşsiz doğal yapısı yöresel yemeklerimizi şekillendirmektedir. Örnek olarak tarhananın yapılış biçimi bölgelere göre farklılık göstermektedir. Coğrafi işaret tescili bulunan Maraş Tarhanası dövme buğday ve yoğurdun pişirildikten sonra kurutulması ile yapılırken aynı şekilde tescili bulunan Uşak Tarhanası içerisinde bol miktarda sebze bulundurmakta ve uzun süre fermente edilerek üretilmektedir. Siirt ve Bitlis Büryanının ise sunuş biçimleri farklılık göstermektedir. Buradaki önemli husus ürünün özellikleri ve yöre ile olan bağıdır. Maraş Tarhanasının tescilli olması Uşak Tarhanasının tescilini etkilememektedir.

Coğrafi işaretli ürünlerin üreticileri genelde küçük işletmelerdir ve ürünlerin üretimi sırasında üreticiler, ürünün karakteristik özelliklerinin korunması amacıyla çoğu zaman üretim miktarını sınırlı tutmak zorundadırlar. Bunun karşılığı olarak coğrafi işaretli ürünler, alternatiflerine göre genel olarak daha yüksek fiyata alıcı bulabilmektedirler. Örneğin sadece coğrafi işarete konu ürünlerde 2012 yılı verilerine göre, Fransa 19 milyar avro gelir elde etmiştir; coğrafi işaretli ürünlerin ihracatından 6 milyar avro gelir sağlamış ve bu rakam gıda endüstrisinin yıllık toplam ihracatının %30'unu oluşturmuştur. Fransız coğrafi işaretli peynirleri diğer peynirlere göre %30 oranında, şaraplar ise %230 oranında daha yüksek fiyata alıcı bulmaktadır; ihraç edilen Fransız şaraplarının %85'i coğrafi işaret taşımaktadır. Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan bir araştırmaya göre ise, ortalama olarak AB coğrafi işaretleri tarafından korunan ürünlerin, coğrafi işaret kapsamına girmeyen eşdeğer ürünlere kıyasla 2.23 kat fazla bir fiyata satıldığı bildirilmiştir.

Avrupa Birliği (AB) genelinde 2017 yılı verilerine göre 1358 coğrafi işaret ve 56 geleneksel ürün adı tescili bulunmaktadır. AB tüketicileri 2014 yılında coğrafi işaretli ürünlere toplamda 45 milyar avro harcamıştır. 2010 yılında AB'nin coğrafi işaretli ürünlerde satış tutarı 54,3 milyar avroya ulaşmıştır. Tablo 1'de AB'de çeşitli coğrafi işaretli ürün gruplarına yönelik 2010 yılına ait ihracat rakamları yer almaktadır.

Bir ürünün Coğrafi İşaret Tescili nasıl gerçekleştirilir?

Coğrafi işaret tescili başvurusu TÜRKPATENT bünyesinde bulunan Coğrafi İşaretler Dairesi Başkanlığı'nda görevli uzmanlar tarafından değerlendirilir. İhtiyaç duyulduğu takdirde, konuda uzman bir veya birkaç kurum veya kuruluştan görüş alınır. Uzmanlar coğrafi işaret başvurusu dosyalarında bulunan eksikliklerin tamamlanması ve başvuruların ilana hazır hale getirilmesi için başvuru sahipleri ile birlikte çalışırlar. 6769 sayılı Kanun'da belirtilen koşulları sağlayan başvurular Resmi Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı Bülteni'nde yayımlanır. Bülten'de yayım tarihinden itibaren 3 ay içinde hakkında herhangi bir itiraz yapılmamış, yapılan itirazlar nihai olarak reddedilmiş veya itirazların değerlendirilmesi sonucunda değişikliğe uğramış başvuru, bildirim tarihinden itibaren 2 ay içinde tescil ücretinin ödenmesi ve ödendiğine ilişkin bilginin aynı süre içinde Kuruma sunulması şartıyla tescil edilir, sicile kaydedilir ve tescil bilgileri Bülten'de yayımlanır.

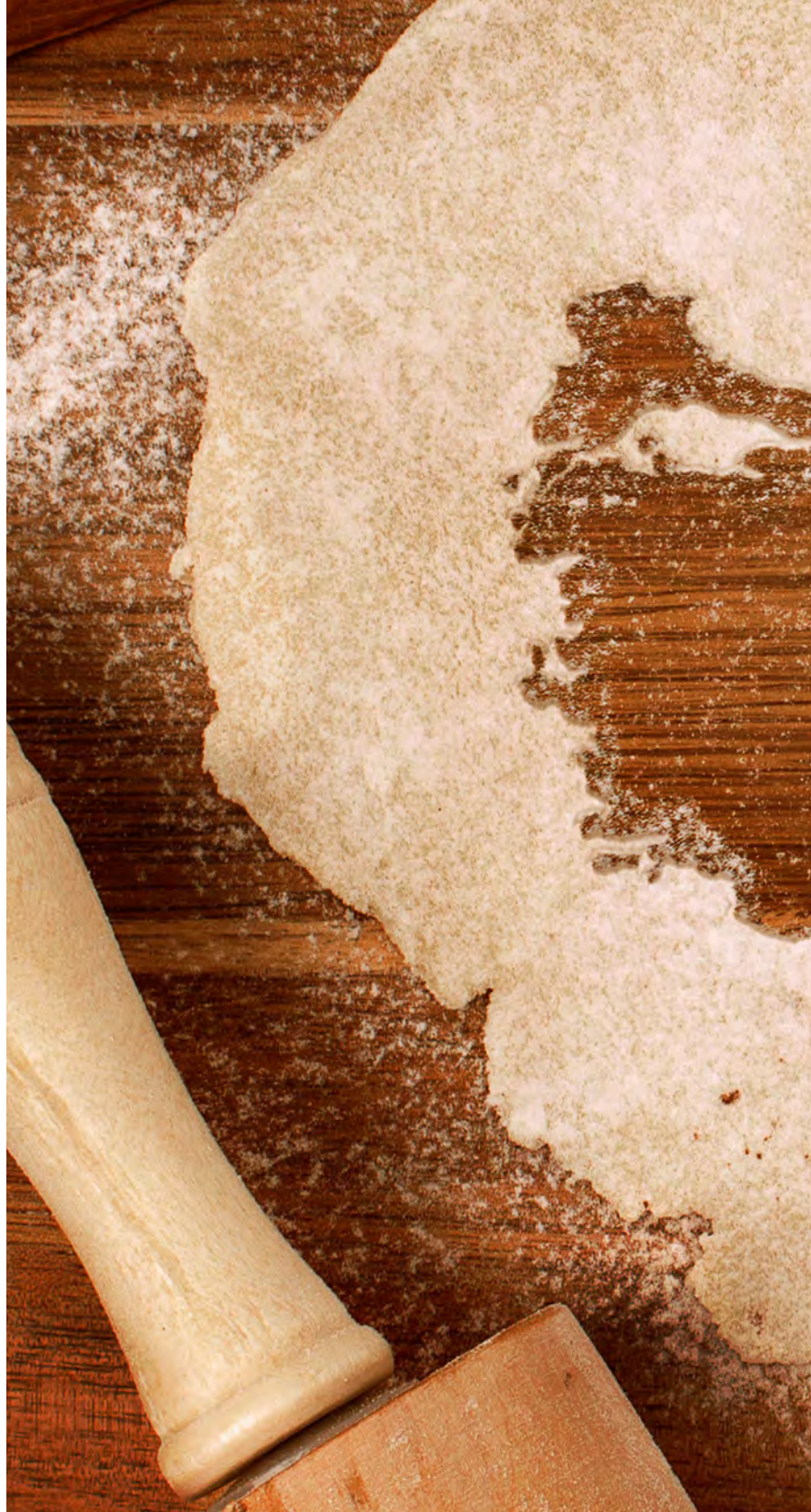

Coğrafi işaretli ürün grubu	Coğrafi işaretli ürün sayısı	İhracatta en büyük paya sahip AB ülkesi
Taze et	110	1. Fransa (530 milyon €) 2. İngiltere (490 milyon €) 3. İspanya (162 milyon €) 4. Portekiz (11 milyon €)
İşlenmiş et ürünleri	98	1. İtalya (1,8 milyar €) 2. Almanya (705 milyon €) 3. Fransa (356 milyon €) 4. İspanya (165 milyon €)
Peynirler	176	1. İtalya (3,4 milyar €) 2. Fransa (1,5 milyar €) 3. İspanya (186 milyon €) 4. Hollanda (90 milyon €) 5. Avusturya (89 milyon €)
Sıvı ve katı yağlar	106	1. Fransa (129 milyon €) 2. İtalya (72,5 milyon €) 3. İspanya (72,4 milyon €) 4. Yunanistan (42 milyon €)
Meyve, sebze ve diğer gıda maddeleri	215	1. İtalya (320 milyon €) 2. Fransa (190 milyon €) 3. İspanya (158 milyon €) 4. Almanya (36 milyon €)

Tablo 1: AB'deki coğrafi işaretli ürün gruplarına ilişkin 2010 yılı ihracat rakamları

Ülkemiz, belirli bir bölge ile bağlantılı ürünler bakımından oldukça zengindir ancak bu ürünlerin katma değerinin yükseltilmesi ancak etkin koruma ve pazarlama ile mümkün olabilmektedir. Coğrafi işaretlerle ilgili asıl mücadele tescil belgesi alındıktan sonra başlamaktadır. Coğrafi işaret tescili bir ürün için her ne kadar ayrıcalıklı bir ürün olduğunun beyanı olsa da coğrafi işaret piyasaya çıktığında, tüketici nezdindeki bu ayrıcalıklı konumunu kaybetmemesi için denetim mekanizmasının iyi işletilmesi gerekmektedir. Üreticiler denetim mekanizmasına, tescil ettirene bu ürünün üretim, pazarlama, satış vb. aşamalarında bulunduklarına dair bildirimde bulunurlar. Tescil ettiren de koordine ettiği denetim komisyonu vasıtasıyla gerçekleştireceği denetimlerde, söz konusu coğrafi işaret adını kullananların tescil belgesinde yazan hususlara uygun üretim, pazarlama vb. yapıp yapmadığını kontrol etmektedir. Bu denetimler sayesinde, örneğin başka illerden giren cevizlerin Niksar cevizi olarak satışının önüne geçilmektedir.

Coğrafi işaret, kırsal kalkınmanın lokomotifi olabilecek önemli bir değerdir. Endüstriyel anlamda tarım ve hayvancılığın yapılmasının güç olduğu kırsal bölgelerde, yerel ürünlerin üretimi önemli bir istihdam ve gelir kaynağıdır. Coğrafi işaretlerin tescil edilmesi ve bu sayede yerel ürünlere katma değer kazandırılması, istihdam ve geliri artırmada önemli bir araçtır. Araştırmalar, coğrafi işaret üreten küçük şirketlerin bile küresel gıda pazarında rekabete girebildiğini göstermektedir. Ülkemizde coğrafi işaretlerin etkin bir şekilde korunması ve denetlenebilmesi için güçlü bir hukuki altyapı mevcuttur ancak coğrafi işaretlerin pazarlanmasına yönelik etkinliklerde yerel yönetimlere, oda ve borsalara ve kalkınma ajanslarına görev düşmektedir. Ulusal ve uluslararası fuarlara katılım, tanıtıma yönelik ikram organizasyonları, sosyal medya aracılığıyla yapılan tanıtımlar, festival organizasyonları gerçekleştirilerek coğrafi işaretlerin gerçek potansiyeline ulaşması sağlanmalıdır.

Coğrafi işaret, kırsal kalkınmanın lokomotifi olabilecek önemli bir değerdir. Endüstriyel anlamda tarım ve hayvancılığın yapılmasının güç olduğu kırsal bölgelerde, yerel ürünlerin üretimi önemli bir istihdam ve gelir kaynağıdır.

Gastronomi Berreketi

► Gaziantep Ticaret Borsası

Gaziantep, coğrafi işaretli ürünlerde Türkiye'ye liderlik ediyor...

Gaziantep Ticaret Borsası'nın (GTB) yaklaşık 2 yıldır sürdürdüğü çalışmalar neticesinde, gastronomi kenti Gaziantep'in geleneksel mutfak lezzetlerinden, Antep Lahmacunu, Antep Fıstık Ezmesi ve Antep Tırnaklı Pidesi Coğrafi İşaret Tescil Belgesi alan ürünler kervanına katıldı.

GTB Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Tiryakioğlu, 17 farklı ürünün daha coğrafi işaretle belgelendirilmesi için Türk Patent ve Marka Kurumu'na (TÜRKPATENT) başvuruda bulunduklarının müjdesini verdi.

Gaziantep mutfak kültürünün eşsiz lezzetlerinin korunması ve gelecek nesillere taşınarak yaşatılması amacıyla TÜRKPATENT Kurumu nezdinde 'Coğrafi İşaret Tescil Belgesi' çalışmaları yürüttüklerini vurgulayan Tiryakioğlu, şu açıklamalarda bulundu:

"Gastronomi dalında UNSECO yaratıcı şehirler ağına giren ilk Türk şehri olan Gaziantep'in mutfak kültürü binlerce yıllık köklü bir geçmişin birikimini içerisinde barındırmakta. İpekyolu üzerinde kurulu bulunan ve asırlar boyu bu bölgede yaşam sürmüş tüm kadim medeniyetlerin ortak kültürel miraslarına ev sahipliği yapan Gaziantep, aynı zamanda bu kültürel değerleri birbirleriyle harmanlayarak doyumsuz sofrasına taşımayı başaran ender şehirlerin başında gelmekte. Şu an için bu mirasın vazgeçilmez parçaları Lahmacun, Pide Ekmeği ve Antepfıstık Ezmesini Coğrafi İşaret Tescil Belgesi'yle taçlandırdık. Sırada diğer mutfak zenginliklerimiz gelmekte."

17 ürün tescil bekliyor

Türk gastronomisinin medarı iftiharı Gaziantep mutfağının keşfedilmesi ve tanıtılması gereken eşsiz bir hazine olduğunu vurgulayan Tiryakioğlu, bu nedenle tescili alınan 3 ürünün dışında 17 ürünün daha coğrafi işaret tescil belgesini almayı Borsa olarak kendilerine görev atfettiklerini söyledi.

Tiryakioğlu; Antep Fırığı, Antep Peyniri, Antep Muskası, Antep Bulguru, Antep Kuru-luk Patlıcanı, Antep Köy Kah-kesi, Antep Pekmezi, Antep Meyan Şerbeti ve Oğuzeli Narı için Türk Patent ve Marka Kurumu'na gerekli başvuruları yaptıklarını, bunların yanı sıra Antep Haylan Kabağı, Antep Biber Salçası, Antep Karası Üzüm, Antep Dolmalık Biberi, İslâhiye Biberi, Antep Urmu Dut Suyu, Antep Kurabiyesi ve Antep Boziç Fıstığı için de başvuru çalışmalarını aralıksız sürdürdüklerini dile getirdi.

Gaziantep'in 11 tescilli ürünü

Türkiye'nin Avrupa Birliği'nden (AB) tescilli ilk ürününün meşhur Gaziantep Baklavası olduğunu anımsatan GTB Başkanı Tiryakioğlu, Gaziantep'te çeşitli kurumlar tarafından Coğrafi İşaret Tescil Belgesi alan diğer yöresel lezzetlerin ise, Antep Baklavası, Antep Beyranı, Antepfıstığı, Antep Kutnu Kumaşı, Antep Yuvalaması, Antep İşi Nakış, Gaziantep Bakır İşlemeciliği ve Gaziantep Sedef İşlemeciliği olduğunu sözlerine ekledi.

Coğrafi İşaretler ve denetim

Doç. Dr. Sertaç Dokuzlu ► Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Bazı ürünler kendilerine özgü bir yörede üretildikleri zaman kendilerine has ve diğerlerinden farklı özellikler kazanmaktadır. Bu ürünler tüketiciler için daha kaliteli olarak değerlendirilmekte ve genellikle üretilmiş oldukları yörenin adı ile anılmaktadır. Söz konusu ürünler “yöresel ürünler” olarak adlandırılmaktadır. Yöresel ürünlerin tüketiciler için farklı konumlandırılması ve tüketici talebinin yüksek olması, bu ürünlerin sık sık haksız rekabete uğramalarına neden olmaktadır. Aynı nitelikte olmadığı halde, yöresel ürünün ismine yakın bir isim kullanarak ya da aynı isim altında ancak, aynı nitelikte olmayan ürünü satarak haksız kazanç elde etmeye çalışan pek çok üretici ve satıcı mevcuttur. Bu sorun, sadece yöresel değil aynı zamanda uluslararası bir sorundur. Hindistan’ın ünlü “Basmati” pirinci Teksas’taki üreticiler tarafından “Texmati” adı altında, Kaliforniya’lı üreticiler tarafından ise “Calmati” adı altında satılmış ve bu pirinç çeşidi zaman içerisinde “Amerikan Basmati” adını alarak piyasaya sunulmaya başlanmıştır. Bir diğer örnek de, yine Hindistan’ın meşhur “Darjeeling çayı” ile ilgilidir. “Darjeeling çayı” dünyada 40 milyon kg satmıştır. Oysaki yapılan araştırmalar orijinal “Darjeeling Çayı”nın Hindistan’da sadece 10 milyon kg üretildiğini ortaya koymuştur (Agarwal and Barone 2005). Aynı durum ülkemiz için de geçerlidir. Ülkemiz yöresel ürünler açısından son derece zengin bir ülke olup, tüketicilerin bu ürünlere olan ilgisi genellikle yanıltıcı bir biçimde kullanılmaktadır (DAP, 2016). Yöresel ürünleri koruma altına almak için “coğrafi işaretler” kullanılmaktadır. Coğrafi İşaret; bir ülke, bölge ya da sınırları belli bir alan

ile özdeşleşmiş, ününü ve kalite özelliklerini söz konusu alandan alan ürünleri belirten işaret olarak tanımlanmaktadır (WTO 2014).

Ülkemizde coğrafi işaretler ile ilgili uygulamalar 2016 tarih ve 6769 sayılı “Sınai Mülkiyet Kanunu” ve 2017 tarih 30047 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Sınai Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik” ile düzenlenmektedir.

Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adlarının denetimi ilgili kanun gereğince ürünlerin üretimi, piyasaya arzı veya dağıtımı ya da ürün piyasada iken kullanımının tescilde belirtilen özelliklere uygunluğunun denetimi ile ilgili her türlü faaliyeti kapsamaktadır. Denetim coğrafi işaret hakkına sahip olan kurum/kuruluş tarafından coğrafi işaret başvurusu yapılırken başvuru formunda belirtilmiş olan denetim mercii tarafından yerine getirileceği gibi, aynı zamanda 11.6.2010 tarih ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu ile diğer kanunlarda yer alan coğrafi işaretlerin ve geleneksel ürün adlarının denetimi kapsamında yetkilendirilen kurumlar tarafından da yapılmaktadır. Diğer bir ifade ile esas olarak iki denetim söz konusudur;

- Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı tesciline sahip kurum tarafından gerçekleştirilen denetim,
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (GTHB) tarafından gerçekleştirilen denetim.

Gerek tescil sahibi, gerekse GTHB tarafından yapılan denetimler olsun, her ikisinin de temelinde coğrafi işaret ve/veya geleneksel ürün adını taşıyan ya da taşıyacak olan ürünlerin tescilde belirtilen özelliklere sahip olup olmadığının denetlenmesi yatmaktadır. Bunun yanı sıra coğrafi işaret ya da geleneksel ürün adı tesciline sahip olan kuruluş aynı zamanda tescilli adın kötü niyetli kullanımını da denetlemelidir.

Bu durumda iki tip denetleme karşımıza çıkmaktadır. Bir tanesi coğrafi işaret ya da geleneksel ürün adı tescil sahibinin coğrafi işareti kullanacak tescilde belirtilen şartları sağlayan ürünleri denetlemesi yani bir anlamda iç denetim ve bir diğeri de GTHB tarafından yapılacak olan dış denetimdir.

Denetlenmeyen ve başarılı bir şekilde yönetilmeyen bir tescilli coğrafi işaret ya da geleneksel ürün adı kendisinden beklenen faydaları ortaya koymayacaktır. Denetleme ve yönetim olmaksızın coğrafi işaret tescili onu elinde bulunduran kurumların duvarına asılmış ya da dosyalarında saklanmış bir evrakten öteye gidemeyecektir. Çünkü piyasada tescilli adın haksız kullanımı devam edeceği gibi standart olmayan ürünler de piyasada tüketici beklentilerini karşılamaktan uzak kalacaktır. Her iki durum da hem ürünün ününe, hem üreticilere hem de beklentisi karşılanmayan tüketicilere zarar verecektir.

Coğrafi İşaret;
bir ülke, bölge
ya da sınırları
belli bir alan ile
özdeşleşmiş,
ününü ve kalite
özelliklerini
söz konusu
alandan alan
ürünleri belirten
işaret olarak
tanımlanmaktadır.

Denetimin başarılı bir şekilde yerine getirilmesi birtakım koşullara bağlıdır

1

Ürünün denetimi tescilde belirtilen koşulları taşıyıp taşımadığına göre yapılacağı için başvurunun hazırlanması denetleme açısından çok büyük bir öneme sahiptir.

a

Ürününün fiziksel, kimyasal, duyuşal, mikrobiyolojik vb. özellikleri

b

Yapım tekniği

c

Saklama ve ambalajlama koşulları net bir şekilde belirtilmelidir.

Söz konusu değerler ürünün en iyi kalitede kabul edildiği koşullara göre belirlenmelidir.

d

Başvuru formunda ayırt edici özellik mümkün olduğunca belirgin ve laboratuvarında analiz edilebilecek bir şekilde belirtilmelidir.

e

Denetim komisyonu belirlenirken, ürünün özelliklerini bilen, uzman personele sahip ve mümkünse ürünü analiz edebilecek ve analiz sonuçlarını yorumlayabilecek üyelerin olduğu kurum/kuruluşlar belirlenmelidir.

2

İlgili yönetmelik gereği tescilli coğrafi işaretlerin üreticileri ve tedarik zincirinde yer alan tüm ilgili tarafların tescil sahibine bildirimde bulunmaları gerekmektedir. Tescil sahibi ve denetleme komisyonu bunları takip etmeli ve kayıt altına almalıdır. Yalnızca satış faaliyetlerinde bulunanların bu bildirimini yapma zorunluluğu bulunmamaktadır.

3

Denetleme komisyonu da tescil sahibi de ilgili mevzuata hakim olmalıdır.

4

Eğer ürün menşe adı ise; ilgili coğrafi alan içerisindeki üretim miktarı net bir şekilde belirlenmelidir. Tam olarak ne miktarda üretim yapıldığı tespit edilmeden, coğrafi sınır dışından gelecek olan ürün miktarını da kontrol etmek mümkün olmayacaktır.

5

Eğer ürün mahreç işareti ise; ürünün yöre ile bağlantısı olan hammadde ya da benzeri maddelerin de miktarı belirlenmelidir. Eğer yöre ile ilişkisi yapım tekniğinden kaynaklanıyorsa bu yapım tekniği de net bir şekilde tescilde belirtilmeli ve yapım tekniğine aykırı durumların teknik olarak nasıl belirleneceği de belirtilmelidir.

6

Menş e adları ve mahreç işaretlerinde yöre ile bağlantılı olan hammadde/ürünler söz konusu olduğunda müstahsil makbuzlarının ibraz edilmesinin istenmesi ürünün ya da hammaddenin coğrafi sınırlardaki üreticilerden geldiğ i konusunda bir bilgi sağlayacaktır.

7

Ürün ya da hammadde miktarının kayıt altına alınmasından sonra özellikle logo ya da amblem kullanmak isteyen hak sahiplerine söz konusu logo ya da amblemlerin kullandırılması aşamasında müstahsil makbuzları ibraz edildikçe, toplam üretim miktarından logo/amblem kullandırılan miktarın düşülmesi önemlidir. Diğer bir ifade ile bu aşamada stok kontrolü mantığ ıyla çalış ılmalıdır.

8

Denetlemede çok önemli olan hususlardan biri de coğrafi sınırlar içerisinde üretilmiş olsa bile, tescilde belirtilen kalite koşullarını sağlamıyorsa bu ürünlerin coğrafi işaret adından yararlanmasının engellenmesidir. Ürünün sadece ilgili coğrafi alandan gelmesi gerekli ama yeterli bir koşul değildir. Ürün hem coğrafi alandan gelmeli hem de kalite kriterlerini karşılamalıdır. Denetlemeyi yapan komisyon bu konuya dikkat etmelidir. Aksi takdirde coğrafi işaret için kullanılacak olan logo ya da amblem kalitesiz ürün nedeniyle itibarını yitirebilecektir.

9

Tescilli ürünün üreticileri tescilli ürünlerin kalite kriterleri ve denetlemelerin ne şekilde yapılacağı konusunda mutlaka bilgilendirilmelidir.

10

Denetlemelerde uygunsuz bulunan ürünlerin üreticileri ya da satıcıları için kademeli bir cezalandırma sistemi de uygulanabilir. Söz konusu kademeli ceza sistemi sözlü uyardan başlayarak, logo/amblemi kriterlere uymayan ürün için kullanmayı men etmeye kadar değiş en bir aralıkta olabilir.

11

Denetim üreticilerden bağımsız, tescile uygunluk kontrolü yapabilecek üçüncü taraflara (denetleme şirketi ya da kurumlarına) da devredilebilir. Ancak, bu durumda dahi tescil sahibi denetlemelerin takibini hiçbir zaman bırakmamalıdır.

12

Coğrafi işaret tescili almış ürün adlarının gerçek üreticisi olmayanlar tarafından haksız kullanımının denetlenmesi aşaması ihmal edilmemelidir.

13

Coğrafi işaret ya da geleneksel ürün adlarının haksız kullanımı tespit edildiğ inde yasal yollara başvurmaktan çekinilmemesi gerekmektedir. Cezası olmayan suçlar tekrarlama eğilimindedir. Bu konuda hem tescil sahibinin hem de denetleme komisyonunun danışabileceğ i, konuya vakıf bir avukat belirlenmeli ve zaman zaman hukuki konularda destek alınmalıdır.

14

Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adlarının kolektif bir monopol hakkı yarattığı unutulmamalıdır. Denetlemelerde belli bir grup ya da yöreye ayrıcalık sağlamak ya da bu hakkı kullanmalarını engellemek sisteme olan güveni sarsacaktır. Denetleme komisyonunun görevini tarafsız bir şekilde yerine getirmesi son derece önemlidir.

15

Mahreç işaretlerinin ve geleneksel ürün adlarının denetimi menşe adlarının denetiminden daha zor ve masraflı olabilir. Her tescil sahibi kendi ürününün ve tescil tipinin gereğini yerine getirecek bir kontrol planı hazırlamalıdır. Bazı durumlarda bu amaca yönelik özel bilgisayar yazılımları hazırlamak tüm sistemi daha rahat işletmek ve kontrol etmek adına faydalı olacaktır.

16

Denetim masraflı bir uygulama olup, denetime ilişkin tüm süreç planlandıktan sonra yıllık masraflar belirlenmeli ve bu masrafların ne şekilde karşılanacağına dair bir finansman planı yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

1- Agarwal, S. And M.J., Barone, 2005. Emerging Issues for Geographical Indication Branding Strategies, Matric Research Paper, Iowa State University, USA.

2- Anonim, 2017. 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu, 10.01.2017 tarih ve 29944 sayılı Resmi Gazete.

3- Anonim, 2017a. Sınai Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik, 24.04.2017 tarih ve 30047 sayılı Resmi Gazete.

4- DAP, 2016. DAP Bölgesi Yöresel Ürünlerini Ticarileştirme Stratejilerinin Belirlenmesi Projesi, T.C. Kalkınma Bakanlığı Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı ve TÜBİTAK Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü (TÜSSİDE), Yayınlanmamış Proje Raporu, Erzurum.

5- WTO 2014 Uruguay Round Agreement: TRIPS Part II — Standards concerning the availability, scope and use of Intellectual Property Rights http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_04b_e.htm

TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ

TSE

Coğrafi İşaretli Ürünleri

TOBB ile yapılan Protokol çerçevesinde,
TS EN ISO/IEC 17065 Standardı kapsamında,
üretimden dağıtımına tüm aşamalarda
denetlemektedir.

www.tse.org.tr

T E S C i L L i

Coğrafi İşaretli Ürünler

Aydın İnciri

Tescil No: 90

Tescil Tarihi: 20.07.2006

Türü: Menşe

Ürün Adı: İncir

Coğrafi Sınırları: Aydın İline bağlı

tüm ilçeler ve köyler

Aydın İnciri, Aydın çevresinde binlerce yıldır üretilmektedir. İncirin üretim, hasat ve kurutma işlemleri yıllardır geleneksel ve doğal yöntemlere göre yapılır. İncir üreticileri sabah erken ve öğleden sonra geç saatlerde incirleri elden geçirirler. İncirler güneşte ve tamamen doğal bir ortamda kurutulur. Kurutulmuş incir üretiminin yüksek kalitede olması bu üreticilerin özelliğine ve kalitesine bağlıdır.

Finike Portakalı

Tescil No: 106

Tescil Tarihi: 26.12.2008

Türü: Menşe Adı

Coğrafi Sınırları: Antalya İli

Finike İlçesi Turunçova,

Hasyurt, Yeşilyurt,

Salihkent Beldesi ile

Yalnız ve Yuvalılar

Köyleri

Finike bölgesinin kuzeyinde bulunan Yüksek ve batısında bulunan Gülmez dağı, Akçay ve Alakur deresi ile yıllardır alüvyonlu yapıdaki toprakla doldurulması nedeniyle hava, su ve toprak yapısı kendine hastır. Finike'den alınıp başka bölgelere dikilen fidanlar bu faktörlerin o bölgelerde olmamasından dolayı aynı renk, kalite ve aromayı taşımazlar. Çekirdeksiz olan Finike Portakalı mineral ve vitaminler açısından çok zengindir. Aralık, Ocak, Şubat aylarında olgunlaşarak toplanan Finike Portakalı ihracata en elverişli portakaldır.

Akşehir Kirazı

Tescil No: 75

Tescil Tarihi: 04.08.2005

Türü: Menşe Adı

Coğrafi Sınırları: Akşehir(Konya) ve Sultandağı(Afyon)

Geniş kalp şeklinde ve koyu kırmızı renkte olan Akşehir Kirazı 20 Haziran-20 Temmuz tarihleri arasında hasat periyodu olan geç olgunlaşan bir üründür. Akşehir İlçesi'ni çevreleyen Akşehir Gölü, Eber Gölü ve Sultan Dağları'nın oluşturduğu mikro-klima özelliği Akşehir Kirazı'nın istediği uygun ortamı sağlamaktadır. Bölgede yaz aylarında nem oranının %60'ın altına düşmemesi ve yeterli nemli bir ortamın sağlanması ile ürünün su kaybı en az seviyede olmakta ve bunun sonucu olarak şeker oranı düşük, asitlik oranı normal seviyede kalmaktadır.

Damal Bebeđi

Tescil No: 48

Tescil Tarihi: 03.08.2002

Türü: Mahreç İşareti

Ürün Çeşidi: El işi bebek

kıyafetleri giydirilmiř

bebekler

Coğrafi Sınırları: Ardahan
İli Damal İlçesi

Ardahan'ın Damal ilçesine özgü olup, el işi ile üretilen kıyafetlerin bebeklere giydirilmesi ile üretilirler. Damal Bebeđi kıyafeti boncuk işlemeli ve altın, gümüş ile süslenmiş, yöresel motifler işlenmiş önlük, üçetek entari, yöresel motiflerle süslü yünden örölmüş çoraplar ve kola takılan bilek kısmı tasmalı, üst kısmı büzme lastikten geniş kolçaklardan kaynaklanan tamamen el işi olan üstlükten oluşur.

Isparta Güllü

Tescil No: 83

Tescil Tarihi: 13.10.2006

Türü: Menşe Adı

Coğrafi Sınırları: Isparta, Burdur,
Afyon, Denizli

Ürün Çeşidi: Gül

Isparta Güllü, ölkemizde gül yağı elde etmek amacıyla kullanılan Rosa damascena olarak da bilinen bir türdür.

Isparta Güllü; mutedil iklim isteyen, etrafı açık, havadar, bol ışıklı arazilerde ilkbahar aylarında kurak, don ve kırağı gibi iklim olayları olmayan, çiçeklenme zamanı ise çiğ düşen iklimleri sever. Isparta'da üretilen yağ güllerinin verim ve kalitesinin yüksek olmasının sebebi de Isparta'nın bu iklim koşullarını sağlamasıdır.

Devrek Bastonu

Tescil No: 71

Tescil Tarihi: 02.08.2005

Türü: Menşe Adı

Coğrafi Sınırları:

Zonguldak İli Devrek İlçesi

Ürün Adı: Baston

Devrek bastonu üretimi yaklaşık 200 yıllık bir tarihe sahiptir ve yün ve pamuk eğirme aleti olan çıkırıkçılık ile başlamıştır. Devrek sakinleri için sanatı ve kültürü içermeyen bir baston üretmek imkânsızdır. Devrek Bastonunu diğer bastonlardan ayıran en önemli özellik, yerel üretim teknikleri ve kültürel birikimi yansıtan motiflerle işlenmesi ve kızılcağ ağacının hammadde olarak kullanılmasıdır. Ayrıca bu bastonlar yapılış itibarı ile çok sağlam ve dayanıklı olduğundan ustasından uzun yaşarlar.

Kütahya Çinisi formları, renkleri ve üretiminde kullanılan teknikleri itibarıyla çok farklıdır. Kütahya Osmanlı İmparatorluğu'nun en önemli seramik üretim merkeziydi. Bölgede bol bulunan kil hammaddesinden dolayı Frigyalılar Dönemi, Helenistik Dönem, Roma ve Bizans İmparatorlukları Döneminde Kütahya Çinisi bol miktarda üretilmiş böylece bu sanatın tekniği günümüze kadar gelebilmiştir.

Kütahya Çinisi

Tescil No: 77

Tescil Tarihi: 30.01.2006

Türü: Mahreç İşareti

Ürün Adı: Çini

Coğrafi Sınırları: Kütahya İli

Edirne Tava Ciğeri

Tescil No: 128

Tescil Tarihi: 25.07.2009

Türü: Mahreç İşareti

Ürün Adı: Tava Ciğeri

Coğrafi Sınır: Edirne Yöresi (Edirne-Kırklareli- Tekirdağ İl Sınırları)

Edirne Tava Ciğeri, yörede yetiştirilmiş danalardan elde edilen karaciğer kullanılarak üretilen, malzeme seçimi, hazırlanışı, pişirilişi ve servisi ustalık gerektiren yöresel bir yemektir. Servisinde ise yine Edirne mahsulü, doğal yoldan özel kurutulmuş, kızartılmış kırmızıbiber kullanılmaktadır. Edirne Tava Ciğeri bölgede “yaprak ciğeri” olarak da anılmaktadır. Edirne Tava Ciğerini diğer tava ciğerlerinden ayıran en önemli özellik, kullanılan malzemelerin kendine özgü coğrafi özelliklere sahip olan Edirne Yöresi ovalarının ürünlerinden elde edilmesidir.

Akçaabat Köftesi

Tescil No: 132

Tescil Tarihi: 10.05.2010

Türü: Mahreç İşareti

Coğrafi Sınırları:

Trabzon ili

Akçaabat ilçesi

Ürünün Adı: Köfte

Akçaabat'ta yetişen sığır etlerinden yapılan Akçaabat Köftesi, pişirilmemiş köfte hamurunun kalıpta veya elde şekil verildikten sonra soğutulması suretiyle üretilen üründür. Kesilen etler 24 saat dinlendirildikten sonra kemiklerinden ayrılarak temizlenir, parçalanır. Bayat ekmek, sarımsak, taze iç yağı, tuz katılarak bir numara denen makineden geçirilir, yoğrulur, bir saat beklenip tekrar yoğrulur. Bir adet köftenin 33-40 gr eti olur ve şekillendirme yapılır, 2 saat dinlendirilir. Odun kömüründe pişirilir.

Türk mutfağının olduğu kadar diğer Orta Asya mutfaklarının da bir parçası olan mantı, Kayseri İli ile bütünleşmiştir. Kayseri mantısının ünü bir şimşir kaşıktaki kırk tane mantı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu özelliği sağlayan da hamurun kıvamı, yağlı şekli ve açılmasıdır.

Kayseri Mantısı

Tescil No: 113

Tescil Tarihi: 10. 06.2009

Türü: Mahreç İşareti

Coğrafi Sınırları:

**Kayseri İli Uzunyayla,
Pınarbaşı ve Bünyan
İlçeleri**

Ürün Adı: Mantı

Antep Baklavası

Tescil No: 95

Tescil Tarihi: 04.01.2008

Türü: Mahreç İşareti

Coğrafi Sınırları: Gaziantep İli

Ürün Çeşidi: Baklava

Ustadan çırağa öğretilerek, üretim şekli ve lezzeti ile diğer baklalardan farklılaşan Antep Baklavası, çok ince hamur katmanları arasına fıstık ve kaymak konularak pişirilip üzerine şerbet ilave edilmek suretiyle elde edilen bir tatlıdır. Fıstığın hasat zamanından, sadeyağı oluşturan sütün sağıldığı hayvanın bahar otlarıyla beslenmesi gibi birçok detay baklavanın lezzetini belirler. Baklava malzemesi beraberinde hava koşulları, üretim ortamındaki nem, şerbetin derecesi, ustaların el emeği gibi unsurlar da önemlidir.

Coğrafi İşaretler

Geleneksellikten Refaha, Yerellikten Küreselliğe

Yahya Kemal Avşar¹, Şebnem Öztürkoğlu Budak², Müge Arkadaş² ►

¹Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Gıda Mühendisliği Bölümü

²Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Süt Teknolojisi Bölümü

1. Giriş

Coğrafi işaretler, özünde sürdürülebilir yöresel kalkınmayı amaçlayan ekonomik bir sistemdir. Bir coğrafi yöreye özgü olan ve o yöredeki ekolojik ve beşeri özellikler nedeniyle benzerlerinden farklılaşmış ve zaman içinde ünlenmiş ürünlerin korunması için kullanılır. Bu nedenle coğrafi işarete konu olan ürünler, ait oldukları yörenin ya da bölgenin adıyla anılırlar. Amaç, bir yöreye ait yöresel bir ürünün getirisini o yöreye aktarmak ve yörenin refah düzeyini artırmaktır. Coğrafi işarete konu olan bölge Devrek bastonundaki gibi küçük bir yer, Malatya kayısındaki gibi bir il veya Kolombiya kahvesindeki gibi bir ülke olabilir.

Günümüzde artan kentleşme ve doğal beslenmeye yönelik nedenleriyle yöresel ürünlere olan tüketici ilgisi artmaktadır. Tüketiciler yöresel bir ürüne daha fazla ödeme yapmaya hazırdırlar. Ancak, tüketicilere satın aldıkları ürünün orijinal olduğu konusunda garanti verilmesi, taklit ve tağşişin önüne geçilmesi gerekir. Bu bağlamda, coğrafi işaret ile belirli bir yörede üretilen ürünlerin kalitesi koruma altına alınmakta ve yalnızca o ürün özelliklerine bağlı olarak üretim yapan üreticilerin coğrafi işareti kullanmalarına izin verilmektedir. Böylece ürünün üretildiği coğrafi bölge ve ürün kalitesi garanti edilmekte, ürünün tanınmışlığı ve katma değerini artırmakta, ait oldukları yöreye ekonomik katkı sağlanmakta ve üretici ve tüketicileri korunabilmektedir. En basit ifadesi ile coğrafi işaretler tüketiciye ürünün orijinal olduğu garantisini sağlamaktadır.

2. Avrupa'ya ve Dünyaya Kısa Bir Bakış

Coğrafi işaretin sistematik olarak ilk uygulandığı yer Avrupa'dır. Tarihsel olarak, The Convention d'Union de Paris (1883) bu konuda yapılan ilk çok taraflı antlaşmadır. Bu antlaşmayı sırasıyla Madrid Agreement (1891), The Stresa Convention (1951), The Lisbon Agreement (1958), The Olive Oil Agreement (1963, EU-Australian Wine Agreement (1994) antlaşmaları takip etmiştir. Avrupa Birliği'nin kurulması ile de 1992 yılında Avrupa Birliği'nde uygulanmaya başlanmıştır.

Avrupa Birliği'nde coğrafi işaretleme sistemi 3 kategoride yapılmaktadır: menşe (Protected Designation of Origin, PDO), mahreç (Protected Geographical Indication, PGI) ve geleneksel özellikli ürün (Traditional Speciality Guaranteed, TSG). Coğrafi işaretli ürünlerin Avrupa Birliği'nde takibi için DOOR veritabanı oluşturulmuştur. Bu veri tabanına göre; 632 ürün PDO, 724 ürün PGI ve 56 ürün ise TSG olmak üzere 1412 ürün coğrafi işaret kapsamında koruma altına alınmıştır. Yine aynı veri tabanına göre 39 ürünün başvurusu askıya çıkmış, 142 ürünün de başvurusu yapılmıştır.

Avrupa Birliği'nde coğrafi işarete sahip ürünler açısından değerlendirildiğinde ilk üç sırada İtalya (294 ürün), Fransa (245 ürün) ve İspanya (195 ürün) yer almaktadır. Ülkemize ekolojik ve kısmen kültürel açıdan benzerlik gösteren Yunanistan 76 PDO, 29 PGI kapsamında toplam 105 ürün ile dördüncü en fazla coğrafi işarete sahip ülkedir.

Ülkemiz ise bu konuya geçmişte oldukça duyarsız kalmış olduğundan günümüze kadar sadece PGI kapsamında 1 adet (Antep Baklavası) ve PDO kapsamında 2 adet (Aydın inciri ve Malatya kayısı) olmak üzere 3 Coğrafi İşaret ürününe sahiptir. Ancak son yıllarda artan önem nedeniyle Türkiye tarafından Avrupa Birliği'ne 10 ürünün (Antepfıstığı, Kayseri pastırması, Kayseri sucuğu, Kayseri mantısı, Taşköprü sarımsağı, Bayramiç beyazı, Aydın kestanesi, İnegöl köfte, Afyon sucuğu ve Afyon pastırması) daha başvurusu yapılmış bulunmaktadır.

Son yıllarda dünya genelinde geleneksel gıdalara giderek artan bir ilgi oluşmuştur. Örneğin, Avrupa Birliği (AB) geleneksel gıda ürünlerini yasal olarak korumak, böylece haksız rekabeti, tüketicinin yanlış bilgilendirilmesini önlemek ve geleneksel gıdaların sağladığı ekonomik getiriyi gıdanın ait olduğu yöreye kazandırmak amacıyla bir dizi yasal önlem almıştır. AB'nin bu konuya verdiği önem ve konunun güncelliği, Horizon 2020 Çerçeve Programı kapsamında, 'Gıda güvenliği, sürdürülebilir tarım, deniz ve denizcilik araştırmaları ve biyo-ekonomi' başlığı ile açılan çağrı programında alt başlık olarak belirlenen 'H2020-SFS-2015-1: Sürdürülebilir Gıda Güvenliği' konusunda da anlaşılabilmektedir. Bu kapsamda, SFS-14b-2015: Authentication of Food Products (Gıda Ürünlerinin Orijinalitesinin Belirlenmesi) başlıklı bir alt konu da mevcuttur.

Coğrafi işaretler pazarının Avrupa'da 56 milyar avro, dünyada ise 200 milyar dolar bir ticaret hacminin olduğu tahmin edilmektedir. Ticari öneminden dolayı coğrafi işaretler Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Avrupa Birliği (EU), Dünya Fikri Mülkiye Örgütü (WIPO) vb. kurumların da çalışma alanı içine girmektedir. Yöresel kalkınmadaki öneminden dolayı bugün coğrafi işaretler Dünya Tarım ve Gıda Örgütü (FAO) tarafından da bir yöresel kalkınma aracı olarak uygulanmaya çalışılmaktadır. Fas'ta gerçekleştirilen Argan yağı ile ilgili çalışma FAO'nun son yıllarda yapmış olduğu coğrafi işaretler çalışmasına güzel bir örnek olarak verilebilir.

Konunun küresel çapta ekonomik ve sosyal öneminden dolayı, 2003 yılında Cenevre’de küresel paydaşları bir araya getiren, kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşu The Organization for an International Geographical Indications Network-Origin kurulmuştur. BRIC ülkeleri de denilen Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin’de yöresel ürünlerin tescillenmesi hareketleri hızla devam etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri’nde ise şaraplar American Viticulture Area (AVA) sistemi ile uygulanmaya çalışılmaktadır.

3. Sizin Oraların Nesi Meşhur? Türkiye’de Coğrafi İşaretleme

Ülkemiz, sah ip olduğu coğrafi konumu nedeniyle ekolojik ve beşeri kaynaklı önemli derecede bir ürün çeşitliliğine sahiptir. Öyle ki karmaşık hukuki ve ticari tanımların aksine ülkemizde coğrafi işaretli ürünlerin varlığını halk diliyle “Sizin oraların nesi meşhur?” sorusuna kadar basitleştirmiştir. Ülkemizde yaklaşık 2500 civarında yöresel ürünün coğrafi işarete konu olabileceği tahmin edilmektedir. Bu potansiyele rağmen coğrafi işaretleme Türkiye’de uzun süre gereken önemi görmemiştir. Türkiye’nin coğrafi işaretleme ile tanışması Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde 1995 yılında kabul edilen 555 Sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile olmuştur. Ancak, aradan 21 yıl geçtikten sonra 22.12.2016 tarihli ve 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile de yasalaşmıştır. Yasa kapsamında coğrafi işaretleme ile ilgili işlemlerin yapılması Türk Patent ve Marka Kurumu’nun yetki ve sorumluluğu altına verilmiştir. Güncel olarak (12.11.2017 tarihinde) 222 adet yöresel ürüne coğrafi işaret verilmiş, 401 adet ürünün de başvurusu yapılmıştır.

Avrupa Birliği'nin aksine ülkemizde üretici birlikleri yeterli düzeyde bulunmadığı ve yeterli bilgi ve birikimleri olmadığı için coğrafi işaret yönetişimi etkili bir şekilde gerçekleştirilmemiştir. Yapılan başvuruların büyük bir kısmı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) tarafından gerçekleştirilmiştir.

4. Bilim ve Coğrafi İşaretler

Coğrafi işaretleme yapılabilmesi için öncelikle ürünlerin otansitesinin (gerçekliğinin) belirlenmesi ve kökeninin (orijin) ortaya konulması gerekmektedir. Coğrafi işaret sertifikası ile ürünlerin ticari değeri arttığından, bu durumun yarattığı rekabet, taklit ürünlerin piyasada yer almasına ve gerçeğinden ayırt edilebilirliği denetlenmediği sürece de haksız rekabete neden olmaktadır. Gerçek üretimin korumasını sağlamak amacıyla bu ürünlerin aslına/orijinine uygunluğunun kanıtlanması bir zorunluluktur. Orijini belirlenmiş gıdaları diğerlerinden sağlıklı ve objektif bir şekilde ayırmak için kalitatif ve kantitatif sonuçların alınabildiği pek çok analiz metodu mevcuttur. Bu yöntemler; taklit ve taşış gibi hilelerin açığa çıkmasına, izlenebilirliğin, kalite ve gıda güvenliğinin sağlanmasına ve tüketicinin korunmasına önemli katkılar sağlamaktadır.

Gıda ürünlerinde orijin belirlemek ve otantisitenin belirlenmesi amacıyla uygulanan başlıca analitik metotlar aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- 1- Fiziko-kimyasal Analizler
- 2- Sıvı Kromatografisi Teknikleri (HPLC, LC, LC/MS)
- 3- Gaz Kromatografisi Teknikleri (GC, GC/MS)
- 4- Kararlı İzotop Oranı Kütle Spektrometresi (IR/MS)
- 5- DNA Temelli Metotlar (PCR, RT-PCR, DNA Mikrodizajn analizleri)
- 6- Duyusal Analizler
- 7- Spektroskopik Teknikler
 - a- Floresans Spektroskopisi
 - b- Fourier Transform Infrared (Kızıl Ötesi) Spektroskopisi (FTIR)
 - c- Yakın Kızıl Ötesi (Near infrared) Spektroskopisi (NIR)
 - d- Orta Kızıl Ötesi (Mid-infrared) Spektroskopisi (MIR)
 - e- Nükleer Manyetik Rozonans (NMR)

Avrupa Birliği'nde coğrafi işaretleme sistemi 3 kategoride yapılmaktadır: menşe (Protected Designation of Origin, PDO), mahreç (Protected Geographical Indication, PGI) ve geleneksel özellikli ürün (Traditional Speciality Guaranteed, TSG).

Fiziko-kimyasal yöntemler, taşıma tespiti ve orijin belirleme kapsamında iş yükünün fazlalığına rağmen en yaygın kullanılan yöntemler arasındadır. Duyusal metotlar, ürüne özgü tat, koku, görünüş gibi bazı özelliklerin belirlenmesinden faydalanılarak kullanılan yöntemlerdir.

Sıvı kromatografisi, gaz kromatografisi, izotop oranlı analiz ve DNA temelli analizler ise yüksek hassasiyetle sayısal sonuçlar vermesi açısından sıklıkla başvurulan yöntemlerdir. Bu teknikler, kimyasal ilaveler, katkılar veya üretim uygulamaları ile değiştirilemeyecek parametreleri tanımlar. Örneğin, IR/MS yönteminin prensibi olan kararlı izotop oranı analizi, kimyasal olarak benzer bileşenleri izotop içeriklerine göre ayıran bir tekniktir. Coğrafi orijin tayininde kullanılan kararlı izotop analizleri toprak, iklim, su gibi faktörlerin ürüne etkisini ortaya koymaktadır. Kullanılan kararlı izotoplar, üretim yerinin izotopik kompozisyonunu yansıtır ve izotop parmak izi olarak düşünülebilir. Major biyoelementlerin kararlı izotopları ($^{13}\text{C}/^{12}\text{C}$, $^{15}\text{N}/^{14}\text{N}$, $^{18}\text{O}/^{16}\text{O}$, $^{34}\text{S}/^{32}\text{S}$) ve elementel kompozisyon bölgesel menşenin belirlenmesinde doğrudan kullanılabilir.

Son yıllarda gıda orijini belirlemede, DNA temelli moleküler yöntemler dünya çapında sıklıkla kullanılan teknikler haline gelmiştir. Bu tekniklerin başında Polimeraz Zincir Reaksiyonu (PCR), Enzim Bağlı Immün Assay (ELISA), DNA Mikrodizinin analizleri gelmektedir. ELISA tekniği protein temelli bir yöntem olduğundan ürüne uygulanan ısı işlem gibi muameleler, analiz sonucunda bazı değişikliklere neden olmaktadır. Bu nedenle PCR tekniği, genetik materyal olan DNA'nın kullanılması açısından yüksek hassasiyetle sonuç veren bir tekniktir. DNA hem ısı uygulamalara oldukça dayanıklı hem de genetik bilgiyi olduğu gibi muhafaza etme özelliğine sahiptir. PCR temelli yöntemlerle protein değil proteini kodlayan gen bölgeleri üzerinden orijine ulaşılmaktadır. Bu yöntemin %1 oranında hassasiyete sahip olması ve DNA'yı temel alması nedeni ile ürünlerin kompozisyonlarını belirlemede oldukça güvenilir.

Avrupa Birliği (AB) geleneksel gıda ürünlerini yasal olarak korumak, böylece haksız rekabeti, tüketicinin yanlış bilgilendirilmesini önlemek ve geleneksel gıdaların sağladığı ekonomik getiriği gıdanın ait olduğu yöreye kazandırmak amacıyla bir dizi yasal önlem almıştır.

ir sonuçlar vermektedir. PCR tekniği; geleneksel PCR ve Eş-Zamanlı (Real-Time, RT) PCR olarak ikiye ayrılmaktadır. Özellikle, RT-PCR, kantitatif (sayısal) sonuç vermesi ile de sadece taşıyıcı yapıp/yapılmadığını değil aynı zamanda taşıyıcı miktarı hakkında da bilgi vermektedir. Örneğin, koyun sütünün pahalı bir süt olmasından dolayı içerisinde inek sütü katılıp/katılmadığını tespit amacıyla yapılan bir çalışmada örneklerdeki inek sütü miktarı oransal olarak belirlenmiştir. Gerek kromatografik gerek moleküler tekniklerin pahalı olması, fazla işçilik gerektirmesi ve numuneye karmaşık bazı ön işlemler uygulanması ile uzun süre harcanması gibi nedenlerden dolayı son yıllarda hızlı, ucuz ve etkili analitik metotlara da gereksinim duyulmuştur. Bu kapsamda Kızıl Ötesi, Floresan ve Nükleer Manyetik Rezonans (NMR) gibi hızlı, örnek hazırlanmasına gerek olmayan ve nispeten ucuz yeni teknikler gündeme gelmiştir. Bu yeni tekniklerin avantajlarının yanında, taşıyıcı tespiti ve otantisite belirlenmesinde yüksek doğrulukla sonuç verdiği de bilinmektedir. Spektroskopik tekniklerin, moleküler yapı ve fiziksel durum hakkında eş zamanlı fikir vermesi açısından ürünün parmak izini belirlediği rapor edilmiştir. Tüm bu metotların referans metotlar yerine kullanılabilecek ideal alternatifler olduğu düşünülmektedir. Diğer tüm analizlerde olabileceği gibi bu analizler kapsamında da ölçümde belirsizliğe neden olan bazı durumların varlığı da bildirilmiştir. Mevsim ve iklim gibi çevresel faktörler, özellikle süt ve ürünlerinde süt hayvanının türü, ırkı ve hatta laktasyon dönemleri farkının bile otantisite üzerine etkili bazı faktörlerin, hassasiyeti düşürdüğü ve doğruluğu azalttığı bilinmektedir.

Taklit/taşıyıcı ve orijin belirleme kapsamında hangi analiz yöntemi ile elde edilmiş olursa olsun, verilerin kemometri araçları ile de değerlendirilmesi gerekmektedir. Kemometri, matematik ve istatistik metotların, bir gıda ürünü için elde edilen verilerin prosesi ve değerlendirilmesi amacıyla kullanılması temeline dayanan bir bilim dalıdır.

5. Ne Yapmalı Ne Etmeli

Coğrafi işaret tescili; özellikle geleneksel ürünlerin yok olmaması, ulusal ve uluslararası pazarlarda ürünlerin gerçek değerini bulması ve böylece sürdürülebilir bir kalkınma sağlanması adına çok önemlidir. Ancak, kültürel ve ekolojik olarak büyük bir potansiyeli olmasına karşın ülkemizdeki coğrafi işaret ile tescil edilen geleneksel ürün sayısı hem ülke içinde hem de Avrupa Birliği'nde şaşırtıcı derecede azdır. Bu konunun hızla telafi edilmesi gerekmektedir. Coğrafi işaretleme sisteminin avantajlarında mümkün olduğunca yararlanabilmek için:

- Coğrafi işaretler konusunda uzmanlaşmış bir enstitünün kurulmasına (Fransa örneği),
- Üretici birliklerinin oluşturulmasına ve bilgilendirilmesine, korumanın öncelikle gerçek paydaşları tarafından sağlanmasına çalışılmasına,
- Etkin bir izlenebilirlik ve denetleme sisteminin kurulmasına,
- Coğrafi işaret alacak ürünün benzerlerinden ayırt eden bilimsel olarak ölçülebilir ayırt edici özelliklerin saptanması ve bunun kontrolü ile ilgili olarak analiz tekniklerinin oluşturulmasına,
- Bu konudaki bilimsel çalışmaların öncelikli konular kapsamına alınmasına gerek vardır.

Ayrıca konu ile ilgili olarak Türk Patent ve Marka Kurumu, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Avrupa Birliği Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı ve ilgili diğer devlet kuruluşlarının bu konuyu bir kalkınma politikası haline getirmesi ve ortak hareket etmesi gerekmektedir.

COĞRAFI İŞARET VE EDREMİT

Bülent Coşar

► Edremit Ticaret Odası Coğrafi İşaret Denetleme Komitesi

Coğrafi İşaret denildiğinde ilk kez duyanların zihninde bir karşılık oluşmaz genelde. Aslında kısaca yöresel ürünlerin tescil ve koruma altına alınmasıdır diyebiliriz. Burada önemli olan unsur ürünün yöre ile özdeşleşmiş olması ve bazı özelliklerini veya tamamına yöreye borçlu olmasıdır.

Coğrafi işareten bahsedebilmek için belirlenmiş bir alan olmalıdır. Alan ile kastedilen yöreye özgü ürünün hangi yöre ile özdeşleştiği, hangi yörenin özelliklerinden dolayı farklı bir ürün haline geldiğidir. Yani ürün ile yetiştirilen ve hazırlanan yörenin beşeri yapısı, iklimi, toprak yapısı, topoğrafyası gibi unsurlardan kaynaklanıyor olması gerekir.

İki tür coğrafi işaret vardır. Menşe Adı, Mahreç İşareti. Menşe adında ürünün tüm üretim aşamaları ilgili Coğrafi İşaret sınırları içerisinde gerçekleştirilmek zorundadır. Ürünün ayırt edici özellikleri yöreden kaynaklanır. Dolayısı ile ürünün denetiminde kullanılan tüm hammadde üretim metotları ve diğer süreçler yörede gerçekleştirilmelidir ve bu süreçlerin yörede gerçekleştirilmesi nihai ürünün ayırt edici özelliklerini oluşturmaktadır. Mahreç işareti ise ürünün bazı özelliklerinin yöreden kaynaklanması yeterlidir. Bu bağlamda üretim süreçlerinde sadece bazılarının yörede gerçekleştirilmesi gerekir. Ürün ve yöre arasındaki bağ sadece ürün ise bu durumda bu şart da aranmaz.

Ülkemiz yöresel ürünler coğrafi işaretler bakımından oldukça zenginlik arz etmektedir. Türk Patent ve Marka Kurumu nezdinde koruma altına alınmamış fazlası ile coğrafi işaretlerimiz ve elbette ki geleneksel ürünlerimiz bulunmaktadır. Şu ana kadar tescil edilmiş 203+ adet ve tescil müracaatı yapılmış ancak sonuçlanmamış 300+ adet coğrafi işaretlerimiz yer almaktadır. Türkiye genelinde halen 2.500 adet Coğrafi İşaret alacak yöresel ürünümüzün olduğu da bir gerçektir. Coğrafi İşaretli ürünlerin dünya pazarında hacmi 200 milyar dolardır. Yakın komşularımız alan olarak bizden çok küçük yüzölçümlere sahip olmalarına rağmen hem coğrafi İşaretli ürün sayıları hem de bu ürünlerin satış ve pazarlamalarında elde ettikleri katma değerleri bize göre oldukça yüksektir.

Edremit'in yaklaşık 10 yıldır almaya çalıştığı Çizik Zeytin Coğrafi İşareti'ni Edremit Ticaret Odasının çalışmaları sonucunda 2015 Temmuz ayında 'EDREMIT KÖRFEZİ YEŞİL ÇİZİK ZEYTİNİ' adı ile tescil edilmiştir. Bu coğrafi işaretin sınırları yani alanları Çanakkale Ayvacık İlçesi Babarun mevkiinden başlayıp Ayvalık Altınova Mahallesi İzmir sınırında son bulur. Bu Bölge içerisinde yer alan bölgeye kol kanat geren

Homeros'un Bin Pınarlı İda Dağları ile Havran sınırında başlayıp Burhaniye ile Ayvalık ilçesini adeta koruyan özellikteki Madran Dağları bulunmaktadır. Bu dağların yamaçların da yaklaşık 150-200 rakımlı ve %8-10 eğimli denize dik olan yamaç yerlerdeki zeytinliklerde elde edilen zeytinlerde hazırlanan Bölgeye has işleme teknikleri ile üretilen çizik zeytinimiz diğer bölgelerde üretilen çizik zeytinlerden tat, aroma, nefaset, görüntü, dayanıklılık, raf ömrü ve görüntüsü itibari ile farklılık arz etmektedir. Bu farklılık tamamen bölgenin coğrafi özelliklerinden, ikliminden, havasından ve hazırlanırken kullanılan üretim tekniklerinde kaynaklanmaktadır.

Edremit Ticaret Odası bu ürünün Sınai Mülkiyet hakkına sahip olarak Coğrafi İşaretini Türk Patent ve Marka Kurumuna tescil ettirerek çok önemli bir görevini yerine getirmiştir. Çünkü Bu ürüne Coğrafi İşaret alarak:

- 1- Yerel üretim ve kırsal kalkınmayı desteklediğini,
- 2- Geleneksel bilgi ve Kültür Değerlerini koruduğunu,
- 3- Biyo-çeşitliliği koruduğunu, sürdürülebilir ve izlenebilir ürün kalitesini sağladığını,
- 4- Ürün Taklitçileri ile mücadele ettiğini, Bölgenin tanıtımını sağlayarak turizme katkıda bulunmayı kendine hedef olarak belirlemiştir.

Bu nedenle bu Coğrafi İşaretin denetimi ve kullanımı bütün Edremit Körfezinindir. Çünkü coğrafi işaretler tek bir kişiye veya bazı kişilere bağlanamaz. Sicilde belirtilen şartlara uygun olarak üretim yapan veya pazarlayan herkes tarafından kullanılabilir. Üreticiler, pazarlama faaliyetinde bulunanlar, üretici olmayıp tedarik zincirinde yer alarak ürünlerin tescile konu özelliklerine etkisi bulunanlar, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adına yönelik faaliyet gösterdiklerine dair tescil ettirene Yani Edremit Ticaret Odası'na bildirimde bulunup Coğrafi İşaretin denetleme komisyonu tarafından numuneleri kontrol edildikten sonra Coğrafi İşaret için hazırlanmış hologramlardan satın alıp ambalajlarında veya işletmelerinde bulundurmamak zorundadırlar. Bu hologramlardan almadan tescil edilen ad ile ürün satışı yapmak 10 Ocak 2017 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun 30. maddesine göre cezai işlem tesis edilmesi gerekmektedir.

Edremit Ticaret Odası aynı zamanda Edremit ilçesinde yetişen zeytinlerde elde edilerek üretilen zeytinyağını da 'EDREMIT ZEYTİNYAĞI' ismi ile Coğrafi İşaretini 25 Kasım 2017 tarihi ile ilgili önce kurum nezdinde sonra kamuoyunda farkındalık yaratarak tescil ettirmiş olacak.

6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu gereği her yıl Türk Patent ve Marka Kurumu'na sunulacak denetleme raporunu Edremit Ticaret Odası olarak bu yıl Edremit Körfezi Yeşil Çizik Zeytininin de ülkemizde akredite kuruluş olan TSE ile beraber 20-21 Eylül 2017'de gerçekleştirdik. Denetimlerimiz bu ürün özelinde sektörel anlamda ilk defa Edremit'te gerçekleştirilmiştir. Bu denetimin AB tescilini sağlayacağımız Edremit Körfezi Yeşil Çizik Zeytinin tescilinde olumlu etkileri olacaktır. Bu konuda Türkiye'de akredite olmuş bulunan bir kurumla çalışmanın avantajlarını hissedeceğiz.

Kısaca Edremit Zeytin Yağı da tescil edildikten sonra Oda olarak bu ürünlerin denetlenmesi için akredite olmuş laboratuvarlarımızı kurup ve tadım panelistlerimizi bir an önce oluşturarak bu iki ürünün AB tescillerini yaptırıp M.Ö. 1. yüzyılda hareket noktasının başlangıç yeri Edremit olan Aeneas'ın yolunu takip ederek 5 ülkedeki 22 limana uğrayıp o ülkelerdeki tüketicilere bu ürünlerimizi tanıtıp raflarda yer almasını sağlayacağız. Çünkü biliyoruz ki Aeneas bu yolculuğa çıkarken Roma'ya ulaşana kadar elinde barışın, bereketin, başarının sembolü 'zeytin dalı' vardı. Edremit Ticaret Odasının elinde de bu kutsal ağacın meyvesi ve suyu var.

**Edremit'in yaklaşık 10 yıldır almaya çalıştığı
Çizik Zeytin Coğrafi İşareti'ni Edremit Ticaret
Odası'nın çalışmaları sonucunda 2015
Temmuz ayında 'EDREMIT KÖRFEZİ YEŞİL ÇİZİK
ZEYTİNİ'adı ile tescil edilmiştir.**

KUTSAL BASAMAKLARIN KRALİÇESİ RANİ-Kİ VAV UNESCO LİSTESİNDE

Nihal Ege ►
Dünya Mirası Gezinleri Derneği

Basamaklı
kuyulara
duyduğum
hayranlık,
sonunda bizi
Kraliçe'nin
Kuyusu'na
ulaştırdı.
Kraliçe'nin
Kuyusu Rani-
Ki-Vav, yerel
halkın deyimi
ile Kuyuların
Kraliçesi.
Gujarat
eyaletinin Patan
şehrinde 11.
yüzyılda Kraliçe
Uda Yamati
tarafından
ölen eşi Kral
Bhima I anısına
yaptırılmış.

Basamak kelimesi neleri çağrıştırır dersiniz. Bir düşünelim. Merdiveni çağrıştırır öncelikle. İnişleri, çıkışları, ahşap tırabzanları, mermer oymalı, pirinç döküm tırabzan başlıklarını düşündürür. Basamaklar, kimi zaman zorlu tırmanışları, kimi zaman güçlü yükselişleri getirebilir aklımıza, ya da ani düşüşleri. Kutsal mekânlara ulaşmanın yoludur basamaklar aynı zamanda. Biraz zihnimizi zorlasak bu çağrışımların sayısını artırabiliriz. Ama eminim su, bu sıralamada en sonlarda yer alır ya da hiç aklımıza gelmez.

Su, pek çok canlının yaşamında olduğu gibi insan yaşamında da olmazsa olmazlar sıralamasında havadan sonra ikinci gelmektedir. İnsan toplulukları ilk yerleşimlerinden beri suya kolay ulaşılabilir konumları önemsemiş, ya suya yakın yerleşmiş ya da suyu yerleşimlerin yakınına getirmek için yöntemler geliştirmiştir. Ancak suya erişimin zor olduğu coğrafi koşullar, çok uzun süren sıcak, kurak ve yağışsız mevsimler gibi ortam ve iklim özellikleri, insan topluluklarını yeni teknikler bulmaya yönlendirmiştir.

Suya ulaşma gereksinimi, M.Ö. 5000'li yıllarda Hindistan'da kuyu açarak yeraltı su kaynaklarına ulaşma yönteminin bulunmasına yol açmıştır. İlk kazılan kuyular silindirik formda iç duvarları pişirilmiş tuğla ile örülü kuyularmış. Bunların en ünlülerinden biri günümüzde Pakistan sınırları içindeki ve UNESCO tarafından koruma altına alınmış bulunan Mohenjo Daro'dur.

Hindistan'ın değişik bölgelerine eşim ile birlikte yaptığımız gezilerde, toprağın kazılarak derinleştirildiği ve su biriktirilerek gerçekleştirilen pek çok yapay göle rastlamıştık. Hatta bazı bölgelerde kayalar basamaklar şeklinde kazılarak yapılmış kuyular da bulunmakta ki bunların yapımına başlanması yaklaşık olarak M.S. 200'lü yıllara tarihlenmektedir.

Gezilerimizin birinde Racistan eyaletini gezerken yol sorduğumuz bir Hintli delikanlı "Onu bilmiyorum ama siz Chand Baori'yi gördünüz mü? Sizi oraya götürmemi ister misiniz?" diye sordu. Peşine takılıp birkaç kilometre gittik ve o güne kadar hiç görmediğimiz hatta hayal bile edemeyeceğimiz güzellikte basamaklı bir kuyu ile karşılaştık. Daha sonra M.S. 800'lü yılların sonu ve M.S. 900'lü yılların başlarında, King Chanda tarafından yaptırıldığını öğrendiğimiz ve şu anda UNESCO aday listesinde bulunan bu kuyuyu seyrederken, zamanın nasıl geçtiğini fark etmediğimizi ama yer değiştiren güneşin çok ilginç bir dizayna sahip basamaklarda yarattığı gölge oyunları ile bizi büyülediğini hatırlıyorum.

Hindistan'da yapılan araştırmalarda 1500 civarında kuyu tespit edilmiş. Bunların büyük çoğunluğunun Müslümanlarla ilişkilerin arttığı Mughal İmparatorluğu döneminde yapılmış olduğu bilinmekte. İngiliz hakimiyetinin önem kazandığı 19. yüzyıl başlarında, suların hijyenik olmadığı iddiası ile terkedilip yerine pompa ve borular kullanılarak su getirilmesi sağlanmış.

Özellikle Gujrat eyaletinde fazla sayıda bulunan basamaklı su kuyuları, aynı zamanda su depolama ve sulama amaçlı birer sarnıç gibi de görev görmekte idi. Yeraltı su kaynağına veya akarsu tabanına ulaşıldığında kuyuya dolan sular, yağmur suları ile de beslenerek, kurak mevsimde nehir ve yağmur suları azaldığında bir sarnıç olarak halkın su ihtiyacını karşılamakta idi.

Basamaklı kuyuların yapım tekniğinde, toprağın derinlere doğru kazılması sırasında yan duvarlar harç kullanılmadan taşlarla örülüp basamaklar yapılıyordu. Her kuyuda basamakların farklı biçimde düzenlendiği bu mimari tarza, Maru Gurjara mimari stili adı veriliyor.

Basamaklı kuyulara duyduğum hayranlık, sonunda bizi Kraliçe'nin Kuyusu'na ulaştırdı. Kraliçe'nin Kuyusu Rani-Ki-Vav, yerel halkın deyimi ile Kuyuların Kraliçesi. Gujarat eyaletinin Patan şehrinde 11. yüzyılda Kraliçe Uda Yamati tarafından ölen eşi Kral Bhima I anısına yaptırılmış. Saraswati nehri kenarında yapılmış olan 64 metre uzunluğunda 20 metre genişliğinde ve 27 metre derinliğinde olan kuyunun görüntüsü heyecan verici. On katlı apartman hacminde bir kuyunun ihtişamı insanı heyecanlandırıyor. Aynı zamanda Hindu tanrılarından Vişnu'ya adanmış olan bu eserin çok katlı yapısı sütunlar üzerinde yükseliyor. Sütunlar Vişnu yanında diğer Hindu tanrılarının heykelleri, taş oyma kabartmaları ile süslenmiş. Cennetin dansçıları da denilen Apsara figürleri süslemelerde çokça kullanılmış. Kuyunun mimari yapısında iki kısım dikkati çekiyor. Suyu ulaşmak amacı ile inşa edilen dikey yapı ve halkın suya erişimini sağlamak için yatay olarak inşa edilen basamaklı bölümler. Bir sel baskını sırasında tamamen toprakla dolan kuyu zaman içinde terkedilmiş. 1980'de yeri tespit edilerek yeniden açıldığında, toprak tarafından korunduğu için hiç zarar görmemiş heykel ve kabartmalar bütün güzelliği ile ortaya çıkmış. Ayrıca kuyunun altında 30 km uzunluğunda sulama tünelleri bulunduğu belirlenmiş ancak henüz açılmamış. Rani-Ki-Vav yani Kuyuların Kraliçesi, yaratıcı insan zekâsının benzersiz bir örneği, insanlık tarihinin imzasını taşıması ve sahip olduğu evrensel değer nedeniyle 2014 tarihinde UNESCO tarafından Dünya Miras Listesi'ne ve koruma altına alındı.

Rani-Ki-Vav kuyusunun listeye alınmasında mimari bir şaheser olmasının yanı sıra sosyal, geleneksel ve dini amaçları birleştiren bir yapı olması önemli rol oynamıştı. Kullanıldığı dönemlerde kuyuların etrafında kuyunun suları ile sulanarak yetiştirilen ayurvedik otların, mikrobik ve virütik hastalıkları iyileştireceğine inanılmış. Ayrıca su almaya genellikle kadınlar geldiği için burası rengarenk sarilere bürünmüş kadınların çocukları ile birlikte basamakları çiçek bahçesine çevirdiği kuyularmış. Kadınlar burada hem dinlenir hem de tanrılarına hediyeler sunarak dua ederlermiş. Kuyuların toprak yüzeyine yakın yerleri ile dibi arasında yaklaşık 6 derecelik bir ısı farkı olduğundan serinlemek amacı ile de kullanılmış. Zaman içinde kuyular, suyun hayat veren gücü, tanrıların gizemli figürleri, şifa ve tanrısal güçlerin karışımından oluşan bir anlam kazanarak anıtsal bir yapıya dönüşmüş. Rani-Ki-Vav, günümüzde de halk için kutsallık taşımaktadır. Kuyuların Kraliçesi'ni ziyaret ederek dua etmeye gelen Hintlilerin renkli görüntülerine sahne olmakta. Parlak renkli sariler, upuzun siyah saçlarını ortadan ayırarak sınıksız örmüş, koyu renkli güzel yüzlü kadınlar, duvarları ve sütunları sanat eserleri ile bezeli kuyunun basamaklarından, eski zamanların tütsü kokan esintilerini günümüze taşıyorlar.

Harika dünyamızın başka gizemli güzelliklerinde buluşmak dileği ile şimdilik hoşçakalın, sevgiyle kalın.

BELGELENDİRME DESTEK ORANI **%100'E ÇIKARILDI!**

KOBİ ve Girişimcilerin, **TSE**'den alacakları
belgeler akreditasyon şartı ve **bölge farkı** aranmaksızın
destekleniyor.

kosgeb

kosgebim

Alto
HOLDİNG A.Ş.

Lodos
KARABURUN ELEKTRİK ÜRETİM A.Ş.

Lodos
ELEKTRİK ÜRETİM A.Ş.

ALTOTEKS
TEKSTİL GİYİM BOYAPRE SAN. ve TİC. A.Ş.

KÖHLER
ELEKTRİK SAVAÇLARI SAN. ve TİC. A.Ş.

Merkez: Tenha Sk. Uçarlar Han. No:8 34420 Karaköy - İstanbul / Türkiye Tel: +90 (212) 256 81 90 - Fax: +90 (212) 256 81 97
Fabrika: Akçaburgaz Mah. 58. Sk. Esenyurt - İstanbul / Türkiye Tel: +90 (212) 886 26 39 - Fax: +90 (212) 886 86 94 e-mail: kohlerfabrika@kohlersayac.com.tr
Ankara Bölge: Sanayi Cad. Kuruçeşme Sk. No:3/3 Ulus - Ankara / Türkiye Tel: +90 (312) 310 36 18 Fax: +90 (312) 310 36 20